

Važnost ilustracije u dječjoj slikovnici i njeno nastajanje

Sabadžija, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:744275>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-28**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ODGOJNO-OBRAZOVNI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ

MARTINA SABADŽIJA

DIPLOMSKI RAD

VAŽNOST ILUSTRACIJE U DJEČJOJ
SLIKOVNICI I NJENO NASTAJANJE

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ODGOJNO-OBRAZOVNI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Martina Sabadžija

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: VAŽNOST ILUSTRACIJE U
DJEČJOJ SLIKOVNICI I NJENO NASTAJANJE**

MENTOR: prof.dr.art. Antonija Balić Šimrak

Zagreb, rujan 2020.

Sadržaj

1. SAŽETAK	5
2. SUMMARY	6
1. UVOD.....	7
2. SLIKOVNICA.....	8
3. POVIJEST SLIKOVNICE	10
3. PODJELE SLIKOVNICA	13
3.1. SLIKOVNICE PREMA OBLIKU	13
3.2. SLIKOVNICE PREMA DOBI DJETETA	15
3.3. SLIKOVNICE PREMA NAČINU PREZENTACIJE SADRŽAJA	18
3.4. SLIKOVNICE S OBZIROM NA LIKOVNU TEHNIKU	19
3.5. FUNKCIJE SLIKOVNICE.....	21
4. ILUSTRACIJA	23
4.1. POVIJEST ILUSTRACIJE.....	23
4.2. O ILUSTRACIJ.....	24
4.3. O AUTORU ILUSTRACIJE.....	24
4.4. STILOVI ILUSTRACIJA	25
4.5. DJEČJA ILUSTRACIJA.....	25
5. KAKVE SLIKOVNICE PONUDITI DJECI?	27
5.1. AUTORSTVO SLIKOVNICE	28
6. ILUSTRACIJE U DJEČJIM KNJIGAMA.....	29
6.1. ILUSTRATORI DJEČJIH SLIKOVNICA	29
7. PRAKTIČNI DIO	31
7.1. CILJ RADA	31
7.2. PREDAKTIVNOST	31
7.3. PROCES IZRADE CRTEŽA	32
7.3.1. <i>Transkript razgovora uz crtanje</i>	33
7.4. PROCES UREĐIVANJA CRTEŽA.....	45
7.5. UREĐIVANJE OSLIKANIH CRTEŽA DJECE	49

7.6.	SLIKOVNICA „IVICA I MARICA.....	55
7.7.	ANALIZA	64
7.8.	REZULTAT	64
8.	ZAKLJUČAK	66
9.	PRILOZI.....	67
9.1.	POPIS SLIKA.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
9.2.	PRIČA „IVICA I MARICA“	70
9.3.	FOTOGRAFIJE DJECE ZA VRIJEME CRTANJA OLOVKOM	75
10.	LITERATURA.....	77

1. SAŽETAK

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće u svom životu, ona sjedinjava umjetnost riječi i ilustracije. Iako dobnih granica za uživanje u slikovnici nema, ona je najčešće stvorena za djecu. Slikovnica je zanimljiva djeci jer ju tumače na temelju njenih ilustracija. Temeljno pitanje je onda kvaliteta slikovnice i važnost ilustracije u slikovnicama. U neposrednom radu s djecom, susrećemo se s raznim slikovnicama, od onih taktilnih, strip slikovnica, audio-vizualnih, čitalačkih slikovnica do interaktivnih slikovnica i raznih drugih. Postavlja se pitanje važnosti ilustracije u slikovnici baš zbog samostalnog doživljaja djeteta slikovnice i hoće li mu ilustracija na pravilan način prikazati radnju.

U prvom dijelu rada objašnjen je pojam slikovnica, kako se je slikovnica kroz povijest gradila i predstavljala djeci, koje su prve teme slikovnice. U prvom dijelu objašnjava se i podijela slikovnica prema obliku, dobi djeteta, prema načinu prezentacije sadržaja, slikovnice s obzirom na likovnu tehniku kao i funkcije koje slikovnica pruža. U slikovnici se istovremeno isprepliću tekst i ilustracija. Zato je vrlo važno spomenuti važnost ilustracije u slikovnicama, također i njenu povijest kako se prilagođavala čitateljima. Autori ilustracije su profesionalni u svom poslu, važno je spomenuti i stilove ilustracija u dječjim slikovnicama kao i dječju ilustraciju.

Drugi dio diplomskog rada sastoji se od praktičnog dijela provođenja neposredne aktivnosti s djecom i ilustriranja priče dječjim radovima. Djeca nakon odlučane priče određuju koji dio priče im je najzanimljiviji i na taj način stvaraju svatko po jedan dio ilustracije. Dječji radovi će biti uređeni uz pomoć raznih internetskih uređivača fotografija. Završni produkt provođenja neposrednih aktivnosti u dječjoj skupini bit će nastanaka vlastitih ilustracija na ponuđenu priču.

Ključne riječi: slikovnica, vrste slikovnica, ilustracija, ilustrator

2. Summary

The picture book is the first book that a child encounters in his life, it unites the art of words and illustrations. Although, there are no age limits for enjoying a picture book, it is most often created for children. The picture book is interesting to children because they interpret it based on her illustrations. The fundamental question then is the quality of picture books and the importance of illustration in picture books. In direct work with children, I come across a variety of picture books, from tactile, comic picture books, audio-visual, reading picture books to interactive picture books and various others. The question arises as to the importance of illustration in a picture book precisely because of the child's independent experience of the picture book and styles of the illustration will show him the action in the right way.

The first part of the paper explains the concept of picture books, how the picture book has been built and presented to children throughout history, which are the first topics of the picture book. The first part explains the division of picture books according to the form, age of the child, according to the way of presenting the content, the picture book with regard to art technique as well as the functions that the picture book provides. The textbook intertwines text and illustration at the same time. That is why it is very important to mention the importance of illustration in picture books, as well as its history of how it was adapted to readers. The authors of the illustration are professional in their work, it is important to mention the styles of illustrations in children's picture books as well as children's illustration.

The second part of the diploma thesis consists of the practical part of conducting direct activities with children and illustrating the story with children's works. After the story has been solved, the children determine which part of the story is most interesting to them, and in this way they each create a part of the illustration. Children's works will be edited with the help of various online photo editors. The final product of the implementation of direct activities in the children's group will be the creation of their own illustrations to the offered story.

Keywords: picture book, types of picture books, illustration, illustrator

1. Uvod

Slikovnica je knjiga u kojoj se dijete prvi puta susreće s književnošću i pisanom riječju, susreće se s njom u djetinjstvu, stoga je vrlo važno da slikovnica bude kvalitetna. Čitanje i pisana riječ nužne su sastavnice čovjekovog života, od najranije dobi potrebno je upoznati djecu sa čitanom i pisanom riječi. Bilo da vidi reklamu neke trgovine, kako mi pišemo ili da prvu pisanu riječ upozna u slikovnici. Dijete će zapamtiti simbole slova ili riječi i pokazati želju za pisanom riječju. Prva pisana riječ koju roditelji pružaju djeci od najranije dobi je upravo ona koja se nalazi u slikovnici. Roditelj čitajuću djetetu i pokazujući prstom po slikovnici stvara podlogu za prvu pisanu riječ. Dijete uz pomoć slikovnica i onoga što mu roditelj čita zaključuje na temelju vizualne i mentalne percepcije što se točno događa u slikovnici. Ovim radom želim približiti važnost ilustracije u dječjoj slikovnici.

Ilustracija uvodi dijete u svijet mašte, omogućuje mu samostalno zaključivanje i prepričavanje slikovnice. Vrlo je važno kakve slikovnice nudimo djeci i da li je naznačeno na slikovnici tko je ilustrator. Ilustracija predstavlja kod djeteta premet koji kod djeteta služi kao prozor u novi svijet, koji može vizualno istraživati, zamišljati i kasnije pretočiti u vlastiti likovni rad.

Prilikom istraživanja u literaturi kakva knjiga je slikovnica, što djeca očekuju od nje, što se očekuje od ilustratora dječjih slikovnica na mrežnim stranicama naišla sam na pojam tiskanja vlastite slikovnice. Odlučila sam neposrednim radom u odgojno-obrazovnoj skupini djece provesti aktivnost vlastitog stvaranja slikovnice na ponuđenu poznatu priču o *Ivici i Marici*.

2. SLIKOVNICA

Slikovnica je zasigurno najbogatiji izvor pisane riječi s kojim se dijete može susresti u ranom djetinjstvu. Prema tumačenjima ona je knjiga namijenjena djeci, koja se sastoji od slika ili crteža. Slikovnica kao cjelina definira se kao djelovanje ilustracije zajedno s tekstem. Autori Težak i Crnković navode da je slikovnica dječja knjiga *par excellence*, djeci u ruke dopijeva već u prvoj godini pa sve do kad djeca ne nauče samostalno čitati. (Crnković, Težak, 2002) Djeca od najranije dobi usvajaju jezik, govor, tako i pisanu riječ. Čitanjem djeci pospješuje se njihov emocionalni, kognitivni i socijalni razvoj. Prema tome je važno napomenuti da slikovnica ima razne funkcije poučavanja kod djece.

„Svrha je slikovnice pomoći djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi; razvija spoznajni svijet djeteta; izaziva emocije; razvija govor i bogati fond riječi; zadovoljava potrebu za novim. Pokazuje odnose u ljudskoj okolini, pomaže sposobnosti pamćenja i zapamćivanja logičkih odnosa. Predočuje pojave koje dijete ne susreće, tehnička dostignuća, prometna sredstva. Navikava na uporabu knjige, razvija potrebu za njom, pruža djeci da vide očima umjetnika.“ (Zalar, D, Kovač-Prugovečki i Zalar, Z. 2009)

Definicija slikovnice koju predlaže Barbara Bader je: „Slikovnica je i tekst, ilustracije i cjelokupni dizajn, ona je proizvodni komercijalni predmet, socijalni, kulturni i povijesni dokument i naposljetku, djetetovo, iskustvo.“ (Bader prema Hameršak i Zima, 2015: 164). Slikovnice se uglavnom sastoje od ilustracije i teksta, iako neke slikovnice ne sadrže tekstualni dio u pisanom obliku. No, djeca uz pomoć slika ili ilustracija stvaraju percepciju u glavi o onome što se događa u slikovnici. Slikovnicu dijete može „čitati“ samo uz pomoć slika, slike potiču njegovu maštu i nije mu potreban tekst. Slikovnica osim što djeci pruža uživanje u raznobojnim ilustracijama ima i svrhu uvođenja djece u književnost, slikovnicom dijete sluša napisanu riječ. Stoga, navodi se da je slikovnica najljepša knjiga koja se može pružiti djeci. Upravo zbog saznanja da su mnoge basne, bajke i razne priče prenesene u obliku slikovnica i pružene djetetu na danje čitanje. Kako dijete raste, tako raste i omjer teksta u slikovnicama, ilustracije se prilagođavaju djetetovoj dobi.

Slikovnica je u načelu kratka, poučna i umjetnička knjiga. Poučne slikovnice pomažu djeci u upoznavanju okoline, biljnog i životinjskog svijeta, raznih ljudskih djelatnosti,

prijevoznih sredstava, slova, brojki, pjesmica, prirode društva i predmeta koji ih okružuju. (Verdonik, 2015.) Također slikovnice mogu utjecati na djecu da im pomognu oko prihvaćanja vlastitih emocija, borbe protiv strahova, ljutnje, prvog odlaska zubaru, u vrtić ili oko tema rastave roditelja, dolaska brata ili sestre. Umjetničkih slikovnica je malo, one uspostavljaju odnos između čitatelja i svijeta. Slikovnica govori i riječima i slikama, teško je odvagati što je važnije, no ona traži suradnju dvaju umjetnika, slikara i pisca.

3. POVIJEST SLIKOVNICE

Povjesničari dječje književnosti navode da književnost namijenjena djeci započinje krajem 17. stoljeća. Stoga je dječja književnost relativno kratka. Prije početka književnosti namijenjene djeci, djeca su na raspolaganju imali književnost za odrasle i uživala u njoj od svojih prvih mogućnosti shvaćanja. Također, slušali su razne legende, bajke, sage, mitove, pripovijetke, šale, anegdote i narodne priče od roditelja narodnom predajom. I priče i pjesme (uspavanke, igre) su se prenosile narodnom predajom. Prve knjige namijenjene djeci bile su plod realnosti u naučavanju kršćanskih istina i kršćanskog života kakav su prikazivali. (Crnković i Težak, 2002). Prvu književnost za djecu autori su smatrali onu koja je oslikana, bez obzira na njen tekst i smisao koju prenosi.

U povijesti je zabilježen autor Jan Amos Komensky kao autor koji je napisao prvu slikovnicu „*Orbis sensualium pictus*“, koja je bila napisana 1658. godine na latinskom jeziku. Njegova slikovnica nije nalikovala na današnje slikovnice, bila dječja enciklopedija, također njegova slikovnica je bila namijenjena didaktičkim ciljevima. Ilustracije unutar slikovnice rađene su drvorezom.



Slika 1. Ilustracija Orbis sensualium pictus¹

¹ Orbis Sensualium pictus- mesh strana: <https://brewminate.com/orbis-sensualium-pictus-john-comenius-and-the-first-childrens-picture-book-1658/> (gledano 7.8.2020.)

J. A. Komensky se smatra začetnikom prve slikovnice, no ocem slikovnice smatra se J. Bertuch koji je 1792. godine izdao Slikovnice za djecu u 12 tomova, sa 6000 bakroreza. Bertuch je smatrao da je slikovnica potrebna djeci i smatrao da je treba biti obavezan inventar svake dječje sobe.



Slika 2. Ilustracija slikovnice za djecu u 12 tomova²

Povijest hrvatske dječje književnosti puno je mlađa od one svjetske književnosti, u hrvatskoj se dječja književnost pojavljuje stoljeće i pola nakon prve književnosti za djecu. U Filipovićeovom Hrvatsko-njemačkom rječniku iz 1869. Godine prvi puta se pojavljuje riječ „slikovnjak“ koja označava oslikane knjige namijenjene djeci. Do tada nismo imali riječ koja opisuje dječje knjige. Dječjim knjigama se u Hrvatskoj smatraju bajke, priče, ilustrirani romani, pripovijetke. Prema autoru Majhutu prva hrvatska slikovnica nastala je prije 1880. Godine, jer su u popisu knjiga iz 1880. knjižare Mučnjak i Senftleben navele termin „slikovnica“ pored jednog od naslova. Najstarija sačuvana hrvatska slikovnica nakladnika Dragutina Albrechta objavljena 1885. su „Domaće životinje“. (Batinić i Majhut, 2001).

²Slikovnica za djecu u 12 tomova- mrežna stranica: <https://www.catawiki.com/1/10642225-friedrich-justin-bertuch-a-garden-with-flowers-and-people> (gledano 7.8.2020)



Slika 3. Naslovna stranica slikovnice Domaće životinje³

Do početka 20. Stoljeća u hrvatskoj je objavljeno dvadesetak slikovnica, najveća rast objava slikovnica datira između dva svjetska rata. Do 19. stoljeća u hrvatskoj slikovnici postoji samo realistička slika, secesijske ilustracije zadržale su se do 1930. Godina. Do 1920. slikovnicom prevladava litografija u boji, nakon toga počinje se upotrebljavati fototipija i autotopija. Prvi hrvatski ilustrator slikovnica je Vladimir Kirin, sa *Dječjom čitankom o zdravlju* iz 1927. godine. Slikovnice su u to vrijeme pisane poezijom, prozom, bez teksta ili s minimalnim tekstom. Teme slikovnica su dječji svijet, motivi životinja, prijevozna sredstva, ABC, sport, fantastika. Uz klasične slikovnice, nakladnička kuća *Kugli* je rezala gornji dio slikovnice u seriji *Lutka bez glave*. Tridesetih godina na području ilustracije pojavljuje se profesionalac. To je Andrija Maurović. (Batinić i Majhut, 1999) Do 1945. godine u hrvatskoj nema pop up slikovnica, pojavila se slikovnica koja bi se mogla nazvati igračkom-knjigom a to je slikovnica *Koliko je sati* iz 1942. godine. Poslije drugog svjetskog rata dogodila se prekretnica u stvaranju i objavljivanju slikovnica za djecu, pojavili su se autori i ilustratori koji su specijalizirani za dječje slikovnice. Slikovnice su postale neizostavan predmet svakog djetinjstva i svake dječje sobe.

³ Domaće životinje – Mrežna stranica: <http://www.hsmuzej.hr/hr/sadrzaj/knjiznica> (8.8.2020.)

3. PODJELE SLIKOVNICA

Slikovnice se dijele s obzirom na mnogo kriterija, s obzirom na oblik slikovnice, sadržaj slikovnice, strukturu izlaganja, na likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta. Slikovnice po obliku dijele se na pop-up slikovnice, leporello, nepoderive slikovnice, slikovnica igračka, multimedijaska slikovnica koja je najmlađa i uključuje sliku, zvuk i tekst, no, u zadnje vrijeme pojavljuje se i elektronička slikovnica.

Slikovnice s obzirom na količinu teksta dijele se na: slikovnice bez teksta, slikovnice praćene tekstem i slikovnice s prijelazom u knjigu. Slikovnice bez teksta su jednostavne, likovno jasne, bez suvišnih detalja, fotografije u boji. Slikovnice praćene tekstem imaju razumljiv, jasan tekst, ilustracija prati tekst i obrnuto. Slikovnice s prijelazom u knjigu imaju bogato ilustriran sadržaj namijenjen predškolskoj dobi.

Slikovnice se dijele i s obzirom na vrstu teksta. Kao što je i spomenuto slikovnice su u prošlosti pretežito bile pisane prozom i poezijom, tako da je podjela sljedeća: slikovnice poetskog tipa, slikovnice spoznajnog tipa, problemske slikovnice i multimedijalne slikovnice.

Prema strukturi izlaganja slikovnice se dijele na narativne i tematske. Prema oblikovanju likovnim tehnikama koriste se fotografije, lutkarstvo, dječji crteži, crteži umjetnika, ilustracije, stripovi te interaktivne slikovnice. Djeca koja su sposobna sama čitati i shvaćaju sadržaj, nije im potrebna pomoć, no djeca koja nisu sposobna sama čitati potreban im je roditelj da im čita, stoga ona trebaju sudjelovanje recipijenta. (Majhut i Zalar, 2008).

3.1. Slikovnice prema obliku

Značajnija je podjela slikovnica prema obliku, vezano uz ilustraciju, slikovnicu dijete fizički uzima u ruke, igra se s njom, otvara je i ulazi u svijet ilustracije, boje, književnosti. Mnogi autori koji su se opredijelili za stvaranje slikovnica, pokušavaju biti autentični, stoga stvaraju različite slikovnice prema obliku, ne sam po sadržaju i ilustraciji. Od nastanka prve slikovnice do danas u svijetu slikovnica autori izdaju:

- 3.1.1. Nepoderive slikovnice koje je teško potrgati. Nepoderive slikovnice najčešće se nude djeci jasličke dobi, gdje djeca tu slikovnicu stavljaju u usta, hodaju ili pužu preko nje, zamoče je. Kada bi im se u toj dobi dale klasične slikovnice, djeca bi ih nenamjerno zgužvala, otrgnula dio stranice ili cijelu stranicu. Nepoderive slikovnice najčešće su napravljene od meke plastike.
- 3.1.2. Slikovnice igračke za koje se smatra da su uvod u čitanje i dječju književnost. Ona se može podijeliti na četiri vrste: kartonska slikovnica (izrađena je od kartona, s čvrstim i zaobljenim rubovima); trodimenzionalne slikovnice (slikovnice čije se ilustracije podižu u trenutku otvaranja stranice); preklopnice (slikovnice koje imaju preklope koji skrivaju određene dijelove na slici) i slikovnica s izrezima (slikovnica u kojoj izrezani dijelovi skrivaju određene dijelove na slici, koji se kasnije otvaraju kako bi se poboljšala priča).
- 3.1.3. Multimedijske slikovnice su se razvile kada su djeca počela upoznavati i služiti se raznim medijima (mobiteli, tableti i prijenosna računala). U multimedijским slikovnicama objedinjeni su slika, tekst, zvuk, animacija i film. Takva slikovnica se može stvoriti jednostavnim korištenjem zvuka uz klasičnu dječju slikovnicu. Ona može sadržavati dramatičnu glazbu, naraciju i zvučne efekte kao označavanje trenutno izgovorene riječi kako bi djecu potaknula na pisanu riječ. Neke od multimedijских slikovnica imaju elemente igrice, npr. animacija na koju treba kliknuti mišem kako bi se aktivirao određeni element.
- 3.1.4. Leporello ili harmonika slikovnice dobile su naziv po obliku harmonike. Takav oblik slikovnice namijenjen je djeci mlađe dobne skupine.
- 3.1.5. Pop-up slikovnice su djeci najdraže, to su trodimenzionalne slikovnice iz kojih stranice izlaze iz knjige kada ih djeca čitaju. Taj način čitanja je djeci zanimljiv te djeca s veseljem otvaraju iduću stranicu. Jer je takva slikovnica

nepredvidiva. One se mogu svrstati i u knjige-igračke, uključuju pomične dijelove i ulaze u stvarni prostor kad se knjige otvore. (Narančić Kovač, 2015)

3.2. Slikovnice prema dobi djeteta

S obzirom da je svako dijete drugačije, razvija se individualno i kod svakog djeteta njegov rast i razvoj se razlikuju od drugog, tako i govor. Neka djeca prve riječi izgovore s navršenih 10 mjeseci života, neka pak s 12 mjeseci, neka sa 16 mjeseci. Kako je govor razvit kod djeteta, tj. kolikim obujmom riječi dijete raspolaže, tako trebaju biti i slikovnice primjerene dobi djeteta. Slikovnice svojim obujmom riječi trebaju odgovarati djetetovom uzrastu, u mlađoj dobi manje teksta, dok sa starijom dobi obujam teksta se povećava. Struktura rečenica u slikovnicama treba biti jednostavna, kod uvođenja jednostavno proširenih rečenica, one trebaju biti nezavisnosložene ili najjednostavnije zavisnosložene rečenice. S obzirom prema dobi slikovnice dijelimo:

Djeca u dobi od 1.- 3. godine

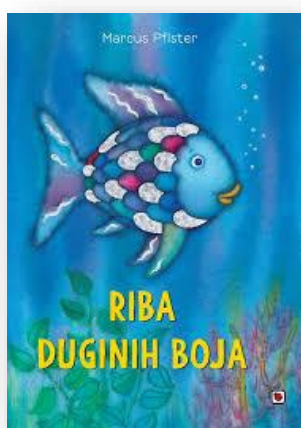
Djeci u ovoj dobi nudimo slikovnice koje su nepoderive, najčešće slikovnice koje mogu u vodu. Takve slikovnice izrađuju se od tkanina, spužvi ili plastike. Njima su potrebne slikovnice bez teksta, laparello slikovnice koje se savijaju poput harmonike. Laparello slikovnice se izrađuju od mekih materijala jer dijete voli prevrtati slikovnicu po rukama, slikovnica ne smije sadržavati otrovne sastojke u boji jer dijete u toj dobi stavlja predmete u usta kako bi se upoznao s predmetom. Slikovnica ne smije imati oštre dijelove kako se dijete ne bi ozlijedilo prilikom rukovanja slikovnicom. Djeci u ovoj dobi slikovnice prikazuju slike životinja, predmeta, osoba iz njihove okoline, prometnih sredstava. Crteži su najjednostavnijih oblika i djeci pružaju informativnu ulogu.



Slika 4. Laparello slikovnica za djecu⁴

Djeca u dobi od 2.-4. Godine

Slikovnice za djecu u ovoj dobi sadrže nazive životinja, pojava, prometnih sredstava, nazive zanimanja ljudi koji ih okružuju, predmeta ili poticajnih riječi navezanih uz tekst. Takve slikovnice prema ilustracijama dijete može samostalno čitati ili uz pomoć roditelja. U ovoj dobi mogu se djeci ponuditi i slikovnice koje imaju tekst u stihu, jer je lako pamtljiv i djeci zanimljiv.



Slika 5. Slikovnica Riba duginih boja⁵

⁴ Slika 4. Laparello slikovnica za djecu- mrežna stranica : <https://www.njuskalo.hr/djecje-igracke/lot-igracaka-bebe-djevojci-kao-oglas-18314634> (10.8.2020.)

⁵Slika 5. Slikovnica Riba duginih boja- mrežna stranica: <https://www.vbz.hr/book/riba-duginih-boja/>

Djeca u dobi od 4.-6- godine

Djeci ove dobi obujam teksta u slikovnicama se povećava, iako bi i dalje slikovnica trebala sadržavati više ilustracije nego teksta. Obujam riječi u slikovnici ne bi smio prelaziti preko 1000, a broj stranica ne bi smio biti veći od 32 stranice. Tekst u slikovnici namijenjenoj djeci ove dobi može biti bajka, basna, priča, narodna priča ili tekst u stihu. Djeca u ovoj dobi mogu samostalno zaključivati što se događa u slikovnici preko ilustracija, nekolicina već prepoznaje slova. Preporučljivo je da roditelj čita djeci u ovoj dobi. Ali djeca mogu nakon pročitane slikovnice, prepričati ju u cijelosti.



Slika 6. Slikovnica Lana i Pavao⁶

Djeca u dobi od 6.-8. godine

Djeca u ovoj dobi već znaju pročitati jednostavnije riječi, ovisi o razvoju, no neka djeca mogu sastavljati i cijele rečenice, stoga im nije potrebna stalna pomoć roditelja prilikom čitanja slikovnica. Ilustracije u slikovnicama za ovu dob djece su sadržajnije i nedorečene, te dijete samo stvara predodžbu o likovima i situacijama. Priča dobiva zaplet i veću dinamiku tijekom procesa čitanja. Ove slikovnice su obuhvatnije, te mogu sadržavati do 2000 riječi i imati do 64 stranice.

⁶ Slika 6. Slikovnica Lana i Pavao- mrežna stranica
<http://www.gmtk.hr/web/index.asp?str=930449> (10.8.2020.)



Slika 7. Slikovnica Ana u svijetu bez granica⁷

3.3. Slikovnice prema načinu prezentacije sadržaja

Ako su slikovnice kvalitetne, podjela slikovnica prema načinu prezentacije sadržaja i podjela slikovnica prema dobi djece trebale bi biti iste slikovnice. Prema priručniku *Kutić slikovnica* (1986) autori slikovnice dijele prema načinu prezentacije sadržaja:

Slikovnice bez teksta koje ilustracijom-slikom informiraju (prikazuju voće, povrće, životinje, stvari) to su ujedno i slikovnice za najmlađu djecu.

Slikovnice s minimumom poticajnog poučnog teksta u kojima se nalazi jedna riječ ili rečenica, a sadržavaju ilustracije-slike.

Slikovnice koje donose kraće poučne tekstove.

Slikovnice koje govore o djetetovoj svakodnevici, o njihovim dogodovštinama, problemima.

⁷ Slikovnica Ana u svijetu bez granica- mrežna stranica:
<http://www.gmtk.hr/web/index.asp?str=930456> (11.8.2020)

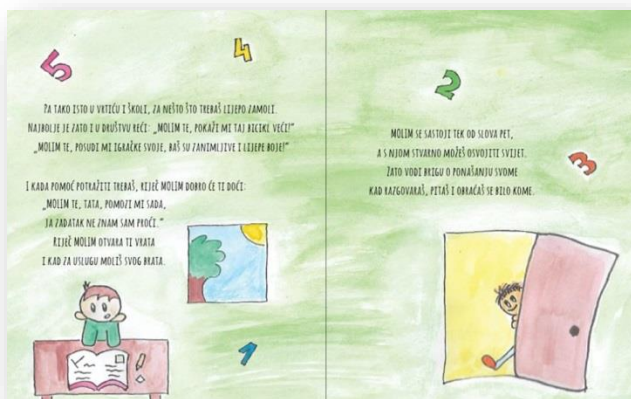
Slikovnice s umjetničkim autorskim tekstovima protkani odgojnim i obrazovnim elementima. Oni teže umjetničkom doživljaju i ludičkoj strani.

Zadnja podjela su bajke, narodne priče, basne.

3.4. Slikovnice s obzirom na likovnu tehniku

S obzirom na likovnu tehniku kojom se slikovnica stvara dijelimo ih na fotografske slikovnice, lutkarske slikovnice, slikovnice stvarnih dječjih crteža, strip-slikovnice, crteži umjetnika i interaktivne slikovnice (Zalar i Majhut, 2008).

- 3.4.1. Fotografske slikovnice sastoje se od snimljenih fotografija i montiranih u raznim programima za uređivanje kako bi dale priču slikovnice.
- 3.4.2. Lutkarska slikovnica nastala je fotografiranjem pokreta lutaka i objedinjena u slikovnicu s odgovarajućim tekstom.
- 3.4.3. Slikovnice stvarnih dječjih crteža nastaju dječjim crtanjem određene priče i stvaranjem slikovnice.



Slika 8. Slikovnica dječjih crteža⁸

⁸ Slikovnica dječjih crteža- mrežna stranica:
<https://direktno.hr/zivot/obitelj/kroz-novu-slikovnicu-lijepe-rijeci-djeca-uce-manire-136741/>

3.4.4. Strip-slikovnice kao što im i ime govori napravljene su kao strip, fotografije ili crteži se pojavljuju jedan za drugim, a odvojene su međuprostorom.



Slika 9. Primjer strip-slikovnice⁹

- 3.4.5. Slikovnica koja sadrži crteže umjetnika
- 3.4.6. Interaktivna slikovnica za djecu predstavlja slikovnicu s kojom se djeca igraju, neke se stvari spajaju, otvaraju, može sadržavati puzzle koje dijete slaže, razne melodije, zvukove.



Slika 10. Primjer interaktivne slikovnice¹⁰

⁹ Slika 9. Primjer strip-slikovnice- mrežna stranica:

Slika 9. Primjer strip-slikovnice

¹⁰ Primjer interaktivne slikovnice: mrežna stranica: <http://zmalac.hr/primjer-stranice/>

3.5. Funkcije slikovnice

Slikovnica za djecu ima nekoliko funkcija, osnovne funkcije koje je podijelio autor Čačko (1999) su: informacijsko odgojna funkcija, spoznajna funkcija, iskustvena funkcija, estetska funkcija i naposljetku zabavna funkcija.

Informacijsko-odgojna funkcija slikovnice djetetu daje odgovore na njegovu znatiželjnu prirodu, pomaže mu u rješavanju problema, istraživanju svijet oko sebe, svoje prirode osjećaja. Informacijsko-odgojna funkcija slikovnice djetetu može pomoći u rješavanju problema koje je postavljao sebi ili roditeljima duže vrijeme, ali nije dobio odgovore na njih. Uči da je slikovnica nepresušan izvor podataka, te ga ona uvodi u danje učenje o uzrocima i pojavama koje se zbivaju oko djeteta. Autor Čačko (1999) navodi da uz pomoć slikovnice dijete uči razvijati mišljenje: analizu, sintezu, usporedbu, uopćavanje i apstrakciju.

Spoznajna funkcija slikovnice daje djetetu potvrdu da su njegova mišljenja stvarna i ispravna, te da pravilna reagira na pojave u svojoj okolini.

Iskustvena funkcija slikovnice povezuje roditelja i djeteta na način da roditelj podijeli znanje i iskustvo djetetu pomoću slikovnica. U prošlosti su djeca i roditelji cjelodnevno provodili vrijeme skupa. Roditelji nisu odlazili na posao na nekoliko sati i djecu ostavljali u dječjim vrtićima. Već su djeca zajedno s roditeljima sudjelovala u poslovima. Npr. u seoskom domaćinstvu djeca su se igrala neposredno pokraj životinja, išli su zajedno s roditeljima u vrt, voćnjak, na livadu, u polje, u šumu. Kroz neposrednu igru upoznali su mnoge djelatnosti, iskustva roditelja, način rada. Danas, djeca koja odrastaju u gradu ne mogu naučiti kakav je život na selu. Zato roditelji pomoću slikovnice i slika prikazuju seoski život djeci. Kao i ostale profesije i zanimanja s kojima djeca nisu u bliskom kontaktu.

Estetska funkcija slikovnice je da zainteresira dijete svojom ljepotom kako bi ju prigrlilo u ruke i otvorilo. Najčešće najvažniji poticaj djetetu da primi slikovnicu je upravo likovna i grafička strana.

Zabavna funkcija slikovnice je zadnja nabrojana funkcija, ali nije manje važna od ostalih. Djetetu slikovnica mora biti oku privlačna, ali i zabavna kako bi se s njom mogao zabavljati, gledati ju, uočavati nove detalje koje nije vidio prvi puta. Ipak je slikovnica prva knjiga koja dijete uvodi u svijet književnosti.

4. ILUSTRACIJA

4.1. Povijest ilustracije

Ilustracija je najstarija forma pisanja, njeni tragovi sežu do pećinskog oslikavanja. Kod starih Egipćana pronalaze se vjerski motivi oslikani na papirusu. Pojavom pergamenta, u doba Rimljana, ilustrirani pergamenti izručivali su se u obliku svitka. Nakon što je otkriven oblik slaganja listova u obliku knjiga, koje je omogućilo lakše čitanje i pisanje, pojavile su se minijature. Kada su se knjige pisale ručno, tekstovi su bili ukrašeni inicijalima, minijaturama i crtežima. Knjige koje su pisane ručno najčešće su bile pisane u samostanima i sadržavale biblijsku tematiku. Razvojem kršćanstva proširila se tehnika ilustriranja knjiga upotrebom tempere i listića zlata za ukrašavanje obojenih dijelova. Osim oslikavanja kršćanskih svetih knjiga, pojavile su se i brojne ilustrirane svete knjige u Islamu i drugim religijama. Razlikovale su se po motivima, ornamentima i tehnici. (Miller, 1992).

Zahvaljujući arapskim trgovcima u 11. stoljeću u Europu je dolazio papir iz Kine koji nije bio skup poput pergamenta. Stoga su se smanjili troškovi izrade knjiga. Nakon toga pojavila se tehnika stvaranja ilustracija drvorezom (urezivanje u drvene ploče i odvajanjem od papira). Izumom tiska u 15. stoljeću dovela je do pristupačnosti knjigama i tržište knjiga se proširilo. Do 18. stoljeća bile su popularne tehnike graviranja i jetkanja. Krajem 18. stoljeća upotrebom litografije mogućnost kvalitete produkcije ilustracije se povećala.

U Americi se 1880. godine javlja *Zlatno doba ilustracije* koje će trajati do prvog svjetskog rata. To je bilo vrijeme novina, časopisa i ilustriranih knjiga kao najdominantnijih medija. Ugroženo je pojavom prvih fotografija i izumom fotoaparata.

Dječja ilustracija pojavljuje se u kasnoj polovici 16. stoljeća. Prve ilustracije bile su crno- bijele, nastajale su tehnikom rezbarenja, nakon toga tehnikom oslikavanja. U 19. stoljeću dolazi do procvata ilustracije u dječjoj književnosti.

4.2. O ilustraciji

Pojam ilustracija ili latinski *illustrare* tumači se kao objašnjenje, tumačenje, dopuna ili slikovito tumačenje nekog teksta komentarima ili neke teze primjerima. Ilustracija objedinjuje mnoštvo žanrova, stilova i namjena, s obzirom na to nije ju lako definirati. Ilustracija predstavlja vizualni prikaz subjekta kreiranog kroz slikanje, fotografiju ili crtanje. Ilustracijom se pokušava osvijetliti i zorno predočiti temu o kojoj se govori. Kao takva predstavlja slikovit, živopisan i bogat oblik komunikacije djeteta s tiskanim medijima. (Gačić, 2010)

Ilustracija predstavlja vizualni medij čija je osnovna značajka prijenos specifične informacije. Ilustracije prema vrstama tehnika mogu se podijeliti na tradicionalne i moderne digitalne tehnike u kojima se koriste razne tehnike. Ilustracija se može shvatiti posebnom umjetnošću, no neodvojiva je od umjetnosti i dizajna.

Ilustracija može biti crtež, slika, portret, fotografija ili drugi oblik vizualnog izražavanja kojom se pobuđuje interes kod čitatelja za tiskanom riječi. Ilustracija ima široku upotrebu u dokumentiranju, upućivanju, komentiranju i pričanju. Ilustracijom razvijamo stavove, osjetila i intelektualni razvoj pojedinca.

4.3. O autoru ilustracije

Ilustracije nije lako oblikovati, potrebno je imati talent. Uz talent ilustrator mora poznavati tehnike i vještine koje zaokupljuju dječje umove i zadržavaju njihovu pažnju, te obogaćuju doživljaj čitanja. Ilustrator prilikom izrade ilustracija za određeni pisani tekst treba poznavati taj tekst, strukturu i formu priče. Ilustrator i pisac trebaju zajedno raditi kako bi napravili najbolji rukopis slikovnice koji je oplemenjen primjerenim ilustracijama. Kako bi ilustrator uspio prenijeti poruku putem ilustracije, mora imati publiku koja će razumjeti značenje ilustracije. Ilustrator prilikom izrade ilustracije za slikovnice smišlja kako će likovi u priči izgledati, te kako će uz pomoć ilustracije prenijeti njihove emocije, karakterne osobine i time dočarati što se zbiva u priči. (Zidar, 2010.)

Elementi osnovno izražajnog sredstvo ilustracije su linija, ton, boja, oblik i forma kompozicije. Ilustracije se izrađuju u praktične svrhe za ilustriranje udžbenika, priručnika, vizualnog oglašavanja, dokumentiranje, komentiranje, pripovijedanje, te za definiranje identiteta knjiga i glazbe. Svaki kontekst ilustracije zahtjeva od ilustratora specijaliziranu ilustraciju za koju je potrebno poznavanje osnovnih elemenata i principa grafičkog dizajna.

Sketchbook prijevodi se kao knjiga sa skicama, ona je osnovno sredstvo kojim se koristi ilustrator. On predstavlja vrstu dnevnika u koju ilustrator prikuplja materijale poput fotografija, dokumenata i služe mu za daljnji rad. Sketchbook osim prikupljenih dokumenata služi za crtanje i skiciranje.

4.4. Stilovi ilustracija

Stilove pri izradi ilustracija u slikovnicama opisala je Antonija Balić-Šimrak (2011), ovako je napravila podjelu stilova: apstraktni stil (jednostavan i sažet pristup u kojem se ističu likovni elementi poput boje, forme i koncepta); stripovski stil (podsjeća na stripove, zaigran je i često smiješan); ekspresionistički stil (naglašava ekspresiju/emociju putem boje); impresionistički stil (zaustavlja trenutak koji se događa s naglaskom na svjetlosnim efektima); folklorni stil (nadovezuje se na tradiciju na temelju sadržaja i tehnike izrade); naivni stil (doima se vrlo dječjim u izvedbi, zastupljena dvodimenzionalnost i plošni slikarski pristup); realistički stil (objekte i likove tretira precizno, uredno i realistički); nadrealistički stil (prikazuje imaginarne i iznenađujuće prizore s maštovitim detaljima) i romantičarski stil (naglašava raskošno ukrašavanje oko prilaza u slikovnici u stilu starih majstora)

4.5. Dječja ilustracija

U literaturi navode se ilustracije namijenjene djeci, sve više susrećemo se s pojmovima komercijalizacije sadržaja za djecu. Tako je i ilustracija za djecu dobila svoje mjesto među ilustratorima i autorima. Danas u svijetu imamo posebno autore koji su

specijalizirani za dječju književnost i umjetnost. Ilustracija se kao dio umjetnosti i književnosti najčešće susreće u dječjoj književnosti. Ilustracija u dječjoj književnosti najčešće se javlja u slikovnicama u kojima potpuno zamjenjuje tekst ili prevladava nad tekstem. Kroz ilustracije djeci se omogućuje da maštaju, kreiraju slike i dočaravaju priče. Slikovnica djecu uvodi u umjetnost koja prelazi s papira, razbijajući granice vlastitog žanra, i spaja se s drugim oblicima umjetnosti.

Mnogi ilustratori izražavaju stavove i prikladnosti ilustracija za djecu, no istraživanja ne potkrepljuju njihove stavove, stoga ne znamo sa sigurnošću koje su najprikladnije slikovnice za djecu.

Ilustracije s kojom se djeca susreću su i one koje susreću putem računalne tehnologije (računalne igre, filmska industrija, moderni grafički proizvodi i oglašavanje usmjereno prema djeci).

5. KAKVE SLIKOVNICE PONUDITI DJECI?

S obzirom da je ponuda slikovnica na tržištu velika, od onih koje roditelji mogu kupiti na kiosku, u trgovini mješovitom hranom, knjižarama, on-line kupnjom do posudbe knjiga u knjižnicama. Ponuda je velika i tržište slikovnicama je široko, stoga je potrebno paziti da se djeci ponude kvalitetne slikovnice. No, što zaista znači pojam „kvalitetna slikovnica“?. Slikovnica je prva pisana riječ, prva knjiga s kojom se dijete susreće, stoga i njen izbor treba biti kvalitetan, a s iste strane i djetetu zanimljiv.

Autorice Martinović i Stričević (2011) u svom radu objašnjavaju da slikovnica ima previše funkcija koje treba zadovoljiti kod djeteta stoga i njen izbor postavlja visoke zahtjeve kako bi se zadovoljile sve djetetove potrebe za razvojem. Prilikom izbora slikovnice treba uzeti u obzir sljedeće kriterije: procjenu likovne umjetnosti, jezika i književnosti, procjenu likovno-tehničke opremljenosti i usklađenosti knjige, namijenjenost dobi, te obrada teme kod problemskih slikovnica. Autorice također navode da u analizama slikovnica sudjeluju književnici, likovni umjetnici, pedagozi, profesori književnosti i jezika.

Sve više se spominje pojam „kvalitetna slikovnica“, prvo prema čemu možemo zaključiti da nije uloženo puno truda u slikovnicu je anonimnost podrijetla slikovnice. Slikovnice na kojima su naznačeni pisci i ilustratori, uz njih slikovnica prolazi kroz ruke pedagoga, psihologa, lingvisti i likovno-tehničkog urednika kako bi se sa sigurnošću ponudilo određeno djelo djeci na čitanje. Kod anonimnosti autora i ilustratora dovodi se u pitanje kvaliteta slikovnice i način njena stvaranja.

Kada se pitamo kakvu slikovnicu ponuditi djetetu, trebamo se voditi mišlju da prva slikovnica djeteta treba biti ona koja sadrži malo pojedinosti, te u kojoj se predmeti i pojave prikazuju općenito. S odrastanjem djeteta funkcija ilustracija se mijenja, kasnije ilustracija postaje doživljajna (kako ju dijete doživi), a sve manje doslovna. Tekst mora biti u skladu sa stupnjem djetetova jezičnog razvoja. Autorice Martinović i Stričević (2011) navode „... može se reći da je dobra slikovnica ona koja je u skladu s djetetovim razvojem- temom i izgledom korespondira s djetetovim razvojnim osobitostima, ima usklađenu tekstualnu i slikovnu komponentu, a s obzirom na funkcije koje sadrži u odnosu na vrstu kojoj pripada, istovremeno potiče njegov razvoj.“

5.1. Autorstvo slikovnice

Kako bi autori ponudili djetetu dobru slikovnicu, prvo moraju znati kome ju namjenjuju. Osim toga, trebaju poznavati zakonitosti slikovnice i poznavati djetetov razvoj kako bi objedinili slikovnicu baš određenoj skupini djece. Autori moraju poznavati razvoj djeteta po njegovoj kronološkoj dobi, kako bi prilagodili ilustraciju i tekst slikovnice djeci od najranije dobi, pa do predškolske dobi djeteta. Roditeljima je često teško prepoznati slikovnicu koja je za njihovo dijete. Stoga se javljaju oznake raspona po kojima se nudi slikovnica djeci. To je veliko olakšanje i za roditelje, jer ako znaju koja je slikovnica primjerena za određenu dob djece, neće strahovati da djetetu nude slikovnicu koja nije na njegovom razvojnom stupnju. Iako, ako roditelj ne zna procijeniti na kojem je razvojnom stupnju njegovo dijete, onda je to neka vrsta zamke gomilanja slikovnica koje ne prate djetetov razvoj.

Najčešće, autori ilustracija u dječjim slikovnicama često su samo izvršitelji narudžba pojedinih izdavačkih kuća, te oni imaju zadani tip ilustracije koja se od njih traži, brzinu rokova i potražnju na tržištu, stoga ne mogu pristupiti ilustraciji slikovnica vlastitom autorskom motivacijom na temelju pročitane priče.

Slikovnice postoje jer postoje djeca, slikovnice imaju namjenu pratiti i poboljšavati djetetov razvoj. Dijete u slikovnicama gleda poznate predmete, imenuje ih uz pomoć roditelja ili osobe koja mu čita, u slikovnicama prvi put spoznaje pisanu riječ. Putem ilustracije uvodi ga se u likovni doživljaj. Mnogo toga djetetu može pružiti slikovnica, to su uvidjeli i mnogi autori, kao i izdavači knjiga. No, kako je navedeno, slikovnica mora biti pozitivno ocjenjena od pedagoga, psihologa, profesora književnosti i jezika kako bi bila prepuštena djetetu u ruke. Mnogo autora je uvidjelo priliku plasiranja slikovnica na tržište slikovnica, no ne znači da su sve slikovnice primjerene djeci.

Autori ilustracija prilikom obogaćivanja teksta ilustracijom u ilustraciju unosi osobnost autora, njegovu vještinu, način komponiranja, te sposobnost da uskladi sliku s tekstem i to uvijek u različitim kombinacijama. (Balić-Šimrak, Narančić Kovač, 2011)

6. ILUSTRACIJE U DJEČJIM KNJIGAMA

Dijete od najranije dobi, kada uzme slikovnicu u ruke, prvo što primijeti su ilustracije tj. slike na kojima on prepoznaje stvari, pojave, životinje iz svoje okoline. Ilustracije dijete prepoznaje, daje im smisao, oživljava ih. Stoga je potrebno vrijednovati ilustracije u slikovnici, jer one su sredstvo koje potiče i produbljuje dječji smisao za estetiku, te pridonosi razvoju dječjeg likovnog stvaralaštva. Djeci je potrebno ponuditi slikovnice s likovno vrijednim ilustracijama čija su obilježja: stilska pročišćenost; harmonija i ritam boja; jedinstvena kompozicija koja vodi dijete kroz radnju te mu omogućuje vizualno istraživanje detalja i skrivenih poruka. (Balić-Šimrak i Narančić Kovač, 2011)

Ilustracije u dječjim slikovnicama potiču kod djece kreativnost i oplemenjuju dijete. Za djecu predškolske dobi preporučljivo je da slikovnice budu inspirativne, da obogate doživljaj priče i stvaralaštvo, te da u djetetu razvijaju osjećaj za lijepo. (Balić-Šimrak i Narančić Kovač, 2011). Dobre ilustracije omogućuju čitatelju da napravi stanku i promisli o pročitanome, da se udubi u neki prizor i da proširi svoje čitateljsko iskustvo.

Intermedijalnost se javlja kada slike blisko surađuju s riječima, ona se označava kao pojam uključenosti različitih medija. Autorice Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011) navode „Intermedijalnost slike i teksta katkad postaje toliko intenzivna da postaju nerazdvoji“. U slikovnici se međusobno pretapaju ilustracija i tekst, stoga ih je nemoguće razdvojiti a da se ne uništi cijelo djelo.

6.1. Ilustratori dječjih slikovnica

Ilustrator je grfički umjetnik koji je specijaliziran za stvaranje slike vezane uz neki tekst u knjizi, romanu ili slikovnici. Profesionalni ilustratori pohađaju dizajnerske i umjetničke škole na kojima se obučavaju za ilustratore. No, poslom ilustratora mogu se baviti i slobodni umjetnici, ljudi drugih zanimanja čije ilustracije plaćaju razni časopisi i izdavačke kuće.

Ilustrator stvara ilustraciju koja bolje opisuje i približava čitatelju zbivanja i radnje koje se događaju u određenom tekstu. Iako slika ili ilustracija koju ilustrator stvara za potrebe određene knjige može imati i samo estetsku funkciju bez pobližeg dočaravanja teksta čitatelju. Ilustrator izrađuje i ilustracije koje su na koricama knjiga, časopisa ili reklama i postera. Većina ilustratora ilustrira za dječje knjige, ilustratori za svoje radove koriste najčešće od likovnih tehnika crtanje olovkom ili tušom, iako su zastupljene i druge tehnike. Tehnike koje ilustratori također koriste za uređivanje ilustracija su vodene boje, pastele, uljne boje, drvene gravure.

Pojavom računala i raznih programa koji služe za uređenje fotografija, od *Painta* koji se nalazi na svakom računalu, do raznih profesionalnih uređivača fotografija došlo je stvaranja i dorađivanja većina ilustriranih crteža. Neki od programa su Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Corel Painter.

„Svaki umjetnik unutar sebe skriva neobjašnjivu paletu mašte obojenu svim nijansama kreativnosti i upornosti koju možemo zamisliti. Nepresušni izvor ideja i zabavnog svijeta ilustracija može nam uvijek biti primjer kako u svemu pronaći nešto zanimljivo, prepuno boja i oblika koje možemo shvatiti baš onako kako sami poželimo. Nakratko, baš kao i u filmovima i romanima, dobivamo ulaznicu u svijet čarolije u kojem se možemo samo diviti predivnoj umjetnosti, talentu i avanturama u koje nas uvode ilustratori.“ (Žmegač Kulić, 2019.)

7. PRAKTIČNI DIO

S obzirom da je tema ovog rada „Važnost ilustracije u dječjoj slikovnici i njeno nastajanje“ u razgovoru s ravnateljicom dječje vrtića „Osmjeh“ dopušteno mi je provođenje aktivnosti u njihovoj vrtićkoj skupini djece. Djeca su starosti od pete do šeste godine života i u novoj pedagoškoj godini kreću u program predškole. Samnom je bio i odgojitelj Josip Herman koji vodi grupu djece. Prisustvo u vrtićkoj grupi bilo mi je dopušteno samo dva dana, 18. i 19. kolovoza, aktivnosti sam provela u dva dana. Zbog epidemioloških mjera u vrtićkoj skupini morala sam se pridržavati svih pravila, mjeriti temperaturu, ne miješati se s drugom djecom u vrtiću i obavezno držati razmak od djece, zbog toga mi je od velike pomoći bio odgojitelj Josip Herman.

7.1. CILJ RADA

Cilj rada s kojim sam došla u vrtiću ustanovu bio je na već postojeći tekst bajke, koju su napisali Braća Grimm, „Ivica i Marica“ s djecom ilustrirati vlastitu slikovnicu koja je načinjena od dječjih radova. Prilikom prepričavanja bajke o *Ivici i Marici* djeci nisam ponudila slikovnicu kojom bi im stavila percepciju o likovima u bajci. Cilj rada je djecu potaknuti na likovno stvaralaštvo, zajedničko stvaranje slikovnice upotrebom više različitih tehnika izrade slikovnice, kao i stvaranje percepcije za red i sklad u crtežu. Djeca će na kraju vidjeti rezultat svog stvaranja i na taj način stvoriti poticaj za izražavanje ilustracija u slikovnicama i njihovo lakše razumijevanje.

7.2. PREDAKTIVNOST

Djeca kao i mi odrasli, ako vidimo gotovi predložak radimo po modelu njega. Tako i ako djetetu pokažemo kako se crta cvijet ili kuća, on će pokušati nacrtati cvijet ili kuću prema našem predlošku. Djeci ne treba „pomagati“ prilikom nastanka njihovih crteža, jer na taj način ti crteži više neće biti njihovi, već kopija naših crteža koji smo im „pomogli“. Tako sam se i ja vodila mislju da djeci ne ponudim ilustriranu priču o *Ivici*

i Marici, već da im omogućim aktivnost u kojoj će uz pomoć vlastite mašte napraviti vlastite crteže.

U vrtićku skupinu donosim oslikanu knjigu braće Grimm u kojoj se nalazi bajka o *Ivici i Marici*, upoznajem djecu i nakon doručka sjedamo u prostor za opuštanje, zatvaram vrata i prozore kako ne bi dopirao nikakav izvanjski zvuk koji bi djecu mogao prekinuti iz svijeta mašte. S djecom izvodim vježbe za opuštanje i duboko disanje kako bi se pripremili za aktivno slušanje priče. Djeca sjede na podu, svatko na jednom jastučiću, prekriženih nogu za lakšu ravnotežu. Molim one koji se ne boje, da zatvore oči i skroz se prepuste maštanju. Govorim ih da zamisle ono o čemu ću pričati, neka si probaju zamisliti, da paze na svaki detalj i priča kreće. Atmosfera je ugodna i djeca su spremna za aktivnost.

Nakon ispričane priče o *Ivici i Marici* u kutiću lutkarstva djeci su ponuđene lutke majke, oca, dječaka i djevojčice i starice s kojima djeca mogu pokušati napraviti vlastiti slijed priče kako su ju čuli.

7.3. PROCES IZRADE CRTEŽA

Djeci je nakon slušanja priče i ponuđenih lutaka u kutiću lutkarstva ponuđeno da napravimo svoju slikovnicu na temu priče *Ivica i Marica*. Djeci sam ponudila razne slikovnice koje su mogli razgledati, da pogledaju detalje, kako su druge slikovnice ilustrirane. Samo kako bih kod njih potaknula smisao za red u priči, ukazala im na detalje koji ih zanimaju i da opipaju značenje slikovnice koja ima na svakoj stranici određenu ilustraciju koja se nadovezuje uz priču.

Nakon što su djeca istražila ilustracije u slikovnicama koje su im ponuđene krenuli smo s aktivnošću crtanja slušnog dijela priče prema sjećanju. Djeci su ponuđeni bijeli papiri A4 formata i olovka HB kojom su crtali kostur priče. Prije crtanja i za vrijeme crtanja crteža s djecom sam provela razgovore o tome što crtaju, koji dio priče ih je dojmio i na koji način će nacrtati ono što su zamislili.

7.3.1. Transkript razgovora uz crtanje

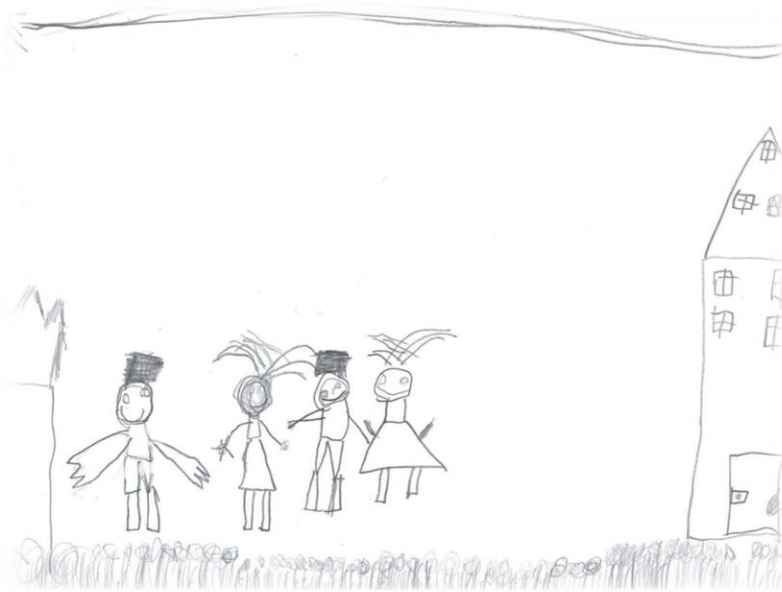
Za vrijeme crtanja zapisivala sam okvirno izjave djece koja su bila u svom likovnom stvaralaštvu. Zanimalo ih je kako će od njihovih radova nastati slikovnica i tko će se služiti njome.

CRTEŽ 1

Pitanje s kojim započinjem našu daljnju aktivnost „Što se je sve događalo u priči?“, „Jeste li zapamtili kako je priča išla po redu i koga smo prvog upoznali u priči koju sam pročitala?“

Djeca odgovaraju „Prvo su bili Ivica i Marica i tata i njihova mama koja im nije bila prava mama nego zamjenska.“ , „ Na početku su živjeli siromašno i radili su u šumi.“

Tako i nastaje prvi crtež koji prikazuje obitelj na okupu.



Slika 11. Crtež djeteta: Ivica i Marica, otac i majka¹¹

¹¹ Dječak J. B., dob 6 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh

CRTEŽ 2

Nastavljam razgovor pitanjem „Što se dogodilo nakon što smo upoznali cijelu obitelj od Ivica i Marice?“

Dijete odgovara: „Znam da je tata od Ivica i Marice bio drvosječa i radio je u šumi“

„Što je radio?“

Dijete odgovara: „Sjekao je drva, pa je onda ložio vatru“



Slika 12. Crtež djeteta: otac radi u šumi¹²

CRTEŽ 3

Zamolila sam dijete koje je crtalo sljedeći crtež da mi objasni što se nalazi na crtežu koji stvara, ali ono je bilo zbunjeno i reklo „ne mogu objasniti“, pitala sam ga kako ne može objasniti i tada je rekao da se na crtežu puno toga zbiva, ali mu ne stane.

„Na crtež mi ne stane dok je zla mačeha rekla tati od Ivica i Marice da će ih ostaviti u šumi, a Ivica ih je sve čuo. I onda je on bio pametan.“

„Kako je bio pametan?“

Dijete odgovara: „Pa sjetio se nakupiti kamenčiće i uzeti sa sobom dok će ići u šumu.“

¹² Dječak T. T., dob 6,5 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh



Slika 13. Crtež djeteta: Ivica skuplja kamenje¹³

CRTEŽ 4

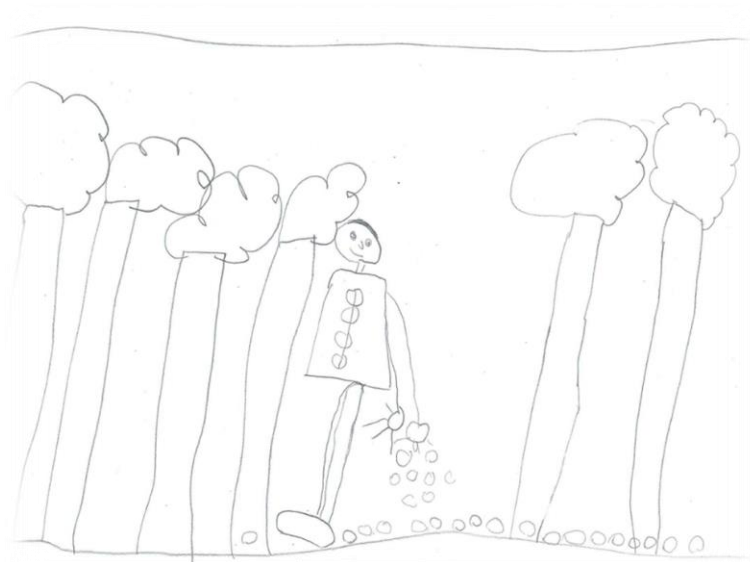
Kasnije je priča tekla da se je obitelj zaputila u šumu. Upitala sam djevojčicu koja je crtala ovaj crtež da mi objasni što se događa dalje u priči.

Djevojčica odgovara „ Ovo je Ivica, dok je išao u šumu, ostavio je malene kamenčice.“

Reci mi, a zašto ih je ostavio?

Djevojčica: „ Pa da se zna vratiti doma“

¹³ Dječak M. B., dob 6 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh



Slika 14. Crtež djeteta: Ivica ostavlja kamenčiće u šumi¹⁴

CRTEŽ 5

„Što tvoj crtež predstavlja?“

„Ivicu i Maricu u šumi“

„Što se to vidi u daljini?“

„To je put od kamenčića koje je Ivica prosuo“

¹⁴ Djevojčica A. M., dob 6 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh



Slika 15. Crtež djeteta: Djeca ostavljena u šumi¹⁵

CRTEŽ 6

„Kad su se Ivica i Marica vratili doma, tata je bio sretan, ali mama nije. Ona je bila zla prema njima. Oni su htjeli biti kod kuće.“



Slika 16. Crtež djeteta: Ivica i Marica se vraćaju doma¹⁶

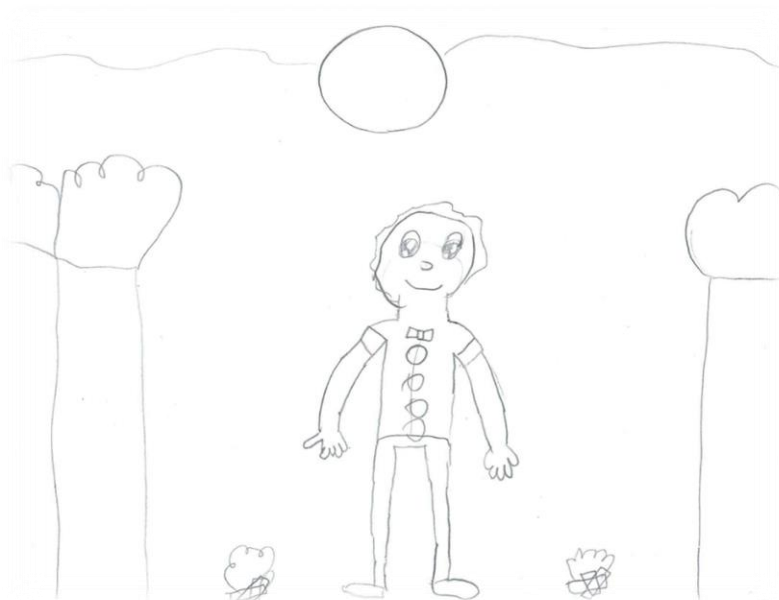
¹⁵ Djevojčica L. H., dob 5,5 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh

¹⁶ Djevojčica E. T., dob 5,5 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh

CRTEŽ 7

Vidjela sam da su dva dječaka sjedila jedan pored drugog i zajedno crtala. I njihovi crteži su bili gotovo jednaki. Upitala sam drugog „ Zašto radiš isti crtež kao tvoj prijatelj?“

Dječak: „ Nije isti kao njegov moje je drugačiji, na ovom tata razmišlja da drugi put ostavi Ivicu i Maricu u šumi.“



Slika 17. Crtež djeteta: Otac razmišlja o ostavljanju Ivice i Marice¹⁷

CRTEŽ 8

„Što to Ivica i Marica ponovno rade?“

Djevojčica : „Ivicu i Maricu su doveli mama i tata u šumu, ali u drugu šumu, ne u onoj u kojoj su bili prošli put.“ „ Iz ove šume se oni neće znati vratiti, ali oni misle da budu.“

¹⁷ Dječak I. B., dob 6 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh



Slika 18. Crtež djeteta: Ivica i Marica ponovno u šumi¹⁸

CRTEŽ 9

Djevojčica: „Ivica i Marica su mislili da će se vratiti doma, ali izgubili su se. Jer su im ptice pojele mrvice kruha koji su bacali.“



Slika 19. Crtež djeteta: Ptice jedu kruh¹⁹

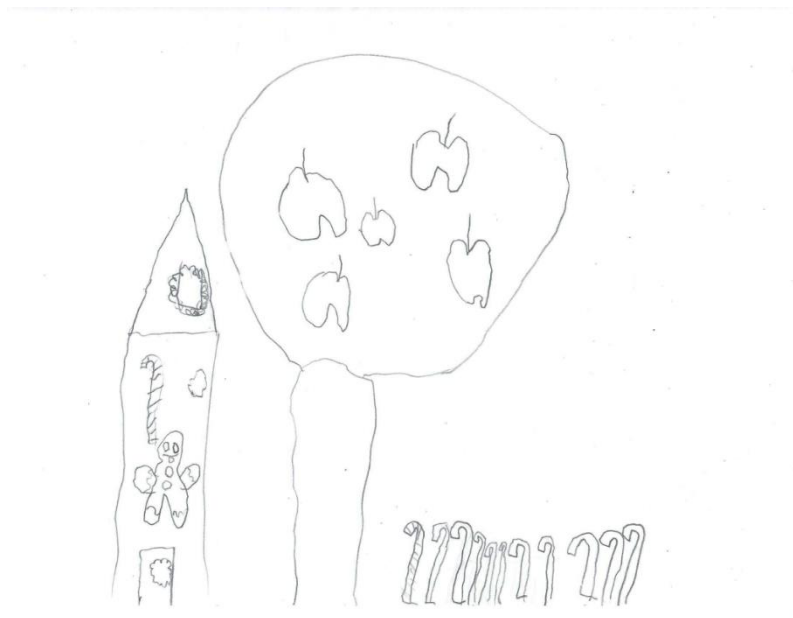
¹⁸ Djevojčica N. B., dob 6 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh

¹⁹ Djevojčica M. L., dob 7 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh

CRTEŽ 10

„Odlučila si se za jako zanimljiv crtež, molim te, objasni mi što si nacrtala!“

Djevojčica: „Znaš, tamo duboko u šumi je bila kućica, i to kućica od slatkiša. Bilo je svega, čokolada, medenjaka, lizalica.“



Slika 20. Crtež djece: Naišli su na kućicu punu slatkiša²⁰

CRTEŽ 11

Dječak: „Ivica i Marica su došli do kućice koja je bila duboko u šumi, vidjeli su puno slatkiša i krenuli su jesti. Bili su jako sretni.“

I što se onda dogodilo?

Dječak: „Izašla je stara vještica iz kuće i zarobila Ivicu i Maricu“

²⁰ Djevojčica P. P., dob 6. godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh



Slika 21. Crtež djeteta: Ivica i Marica jedu slatkiše²¹

CRTEŽ 12

Djevojčica: „ Ivicu i Maricu je zarobila zla vještica, Ivicu je hranila jer ga je htjela pojesti. Marica ga je morala hraniti.“



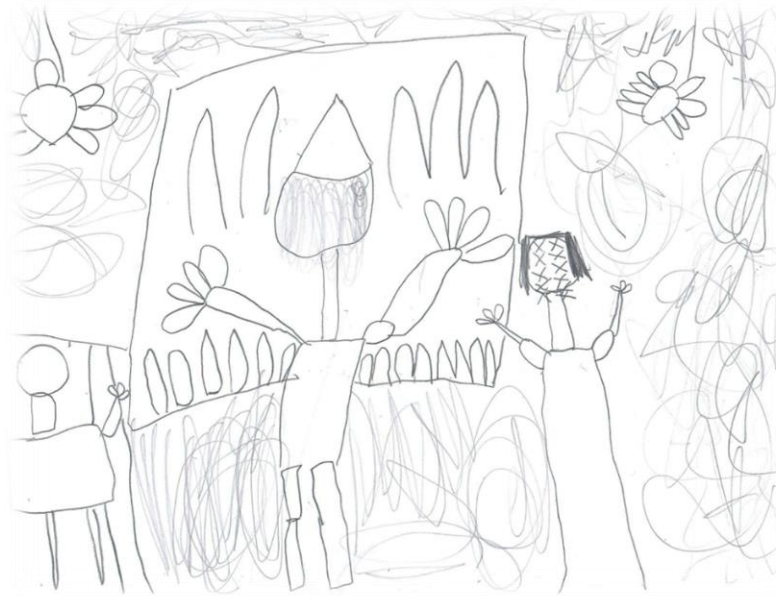
Slika 22. Crtež djeteta: Ivica i Marica zarobljeni²²

²¹ Dječak K. N., dob 6 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh

²² Djevojčica E. R., dob 6. godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh

CRTEŽ 13

Dječak: „ Tu Ivica i Marica guraju staricu u peć i bježe od nje.“



Slika 23. Crtež djeteta: Ivica i Marica bježe od starice²³

CRTEŽ 14

Dječak: „ Ivica i Marica su uzeli slatkiše i blago od starice i sretni krenuli doma.“

²³ Dječak R. K., dob 5,5 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh



Slika 24. Crtež djeteta: Ivisa i Marica putuju kući²⁴

CRTEŽ 15

Upitala sam „Što tvoj crtež prikazuje?“

Dječak: „Tata je vidio Ivicu i Maricu i potrčao prema njima.“



Slika 25. Crtež djeteta: Otac dočekuje djecu²⁵

²⁴ Dječak E.T., dob 5,5 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh

²⁵ Dječak K. D., dob 6,5 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh

CRTEŽ 16

„Nakon što je otac vidio Ivicu i Maricu što je napravio?“

Djevojčica: „ Otac je zagrlio Ivicu i Maricu kad su se vratili kući.“



Slika 26. Crtež djeteta: Otac objeručke grli djecu²⁶

CRTEŽ 17

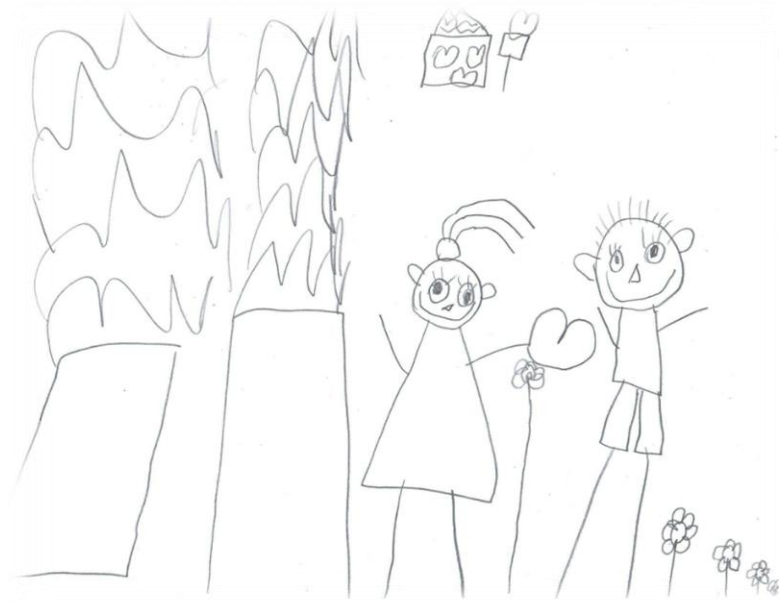
„I što se na kraju dogodilo? Kako je sve završilo?“

Djevojčica: „Ivica i Marica i njihov tata su živjeli dugo i sretno.“

„A gdje im je bila majka?“

Djevojčica: „Majke više nije bilo, ona je bila zla.“

²⁶ Djevojčica E. R., dob 6 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh



Slika 27. Crtež djeteta: Ivica i Marica su se vratili kući²⁷

7.4. Proces uređivanja crteža

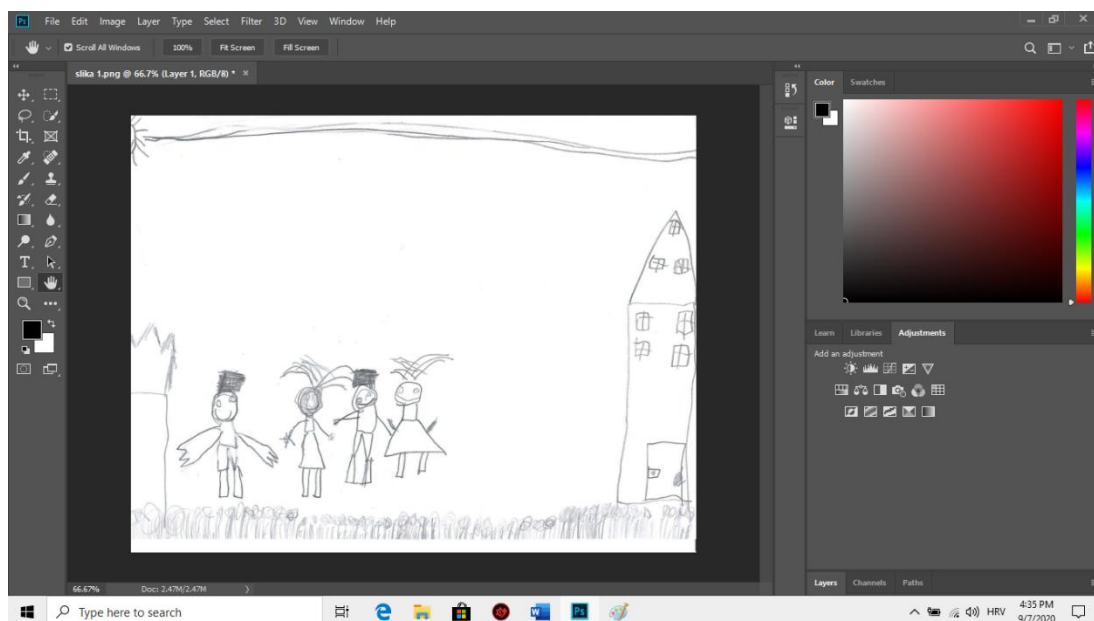
Za potrebe izrade vlastite slikovnice od dječjih radova, na već poznati tekst iz svjetske književnosti posegnula sam za traženjem alata kojim ću urediti crteže za proces daljnjeg nastavka izrade slikovnice u neposrednom radu s djecom. Paint je alat kojeg svi imamo na svojim računalima i kojima se koristimo ako trebamo nešto napisati na određenu sliku, posjenčati ili izrezati. Taj alat nam ne nudi previše mogućnosti obrađivanja slika. Stoga, na preporuku, odlučila sam se za korištenje programa Adobe Photoshop CC2019. Uz Adobe Photoshop koristila sam i alat za uređivanje slika 3D Paint.

7.4.1. Adobe Photoshop

Adobe Photoshop je grafički računalni program, odnosno računalni program za obradu slike. Adobe Photoshop koristi se za uređivanje slika i fotografija. Njime je moguće fotografiju urediti, sjenčati, podesiti osvjetljenje, odrezati što se želi ukloniti. Photoshop ima puno funkcija koje pomažu korisniku u obradi fotografija i uređivanju

²⁷ Djevojčica K. H., dob 5 godina iz Dječjeg vrtića Osmjeh

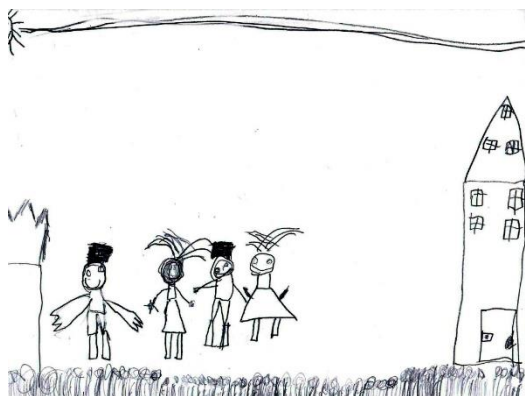
detalja koji se trebaju ukloniti, korigirati ili ispraviti. Adobe Photoshop dostupan je svima tko ima malo vremena i mogućnost „skidanja“ na vlastiti kompjuter.



Slika 28. Adobe Photoshop- uređivanje crteža za potrebe slikovnice

Adobe Photoshop koristila sam za uređivanje crteža djece koji su nastali nakon pričanja priče i aktivnosti u kutiću lutaka. Adobe Photoshopom uređeni su crteži pojačavanjem rubova nartanih olovkom kako bi se crtež istaknuo. Nakon toga djeci je ponuđeno da crtež, na način kao bojanuku, koju su sami napravili, ispune vodenim bojama.

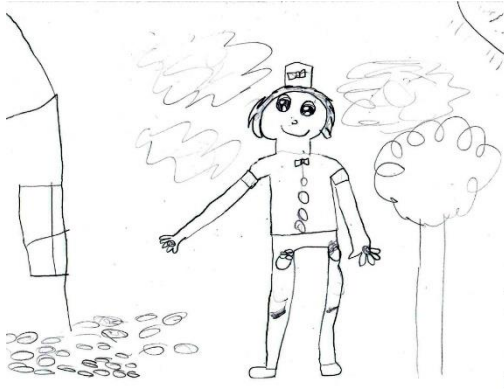
7.4.2. Kronološki slijed crteža djece uređenih Adobe Photoshopom



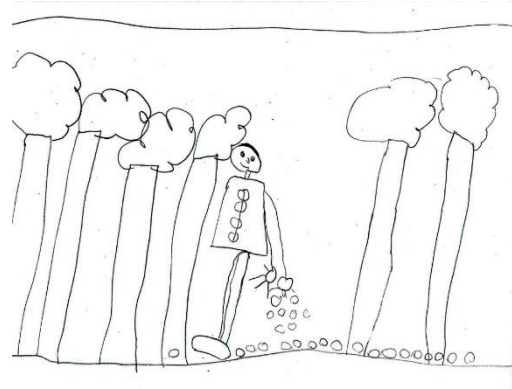
Crtež 1. Ureden u Photoshopu



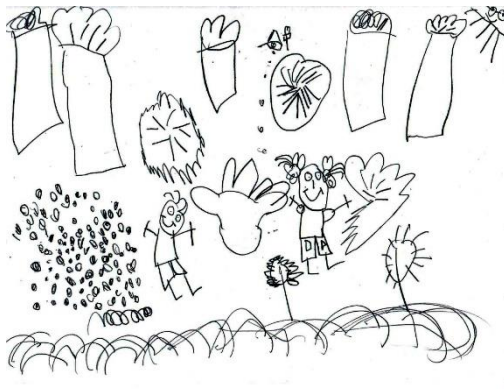
Crtež 2. Ureden u Photoshopu



Crtež 3. Uređen u Photoshopu



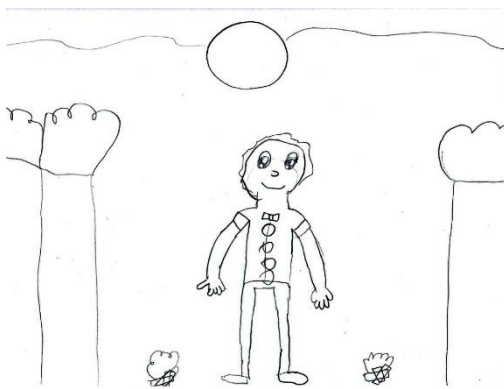
Crtež 4. Uređen u Photoshopu



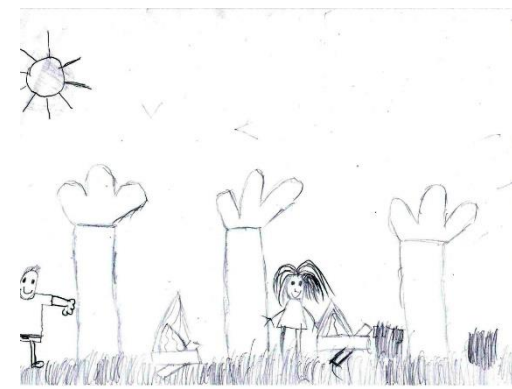
Crtež 5. Uređen u Photoshopu



Crtež 6. Uređen u Photoshopu



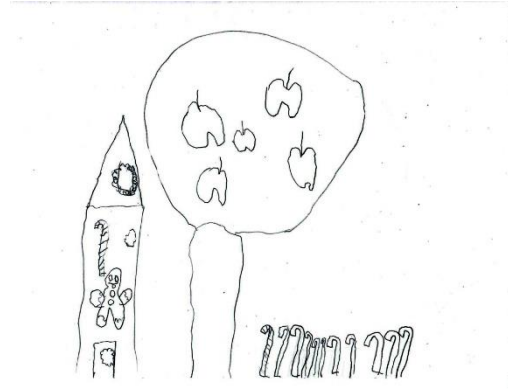
Crtež 7. Uređen u Photoshopu



Crtež 8. Uređen u Photoshopu



Crtež 9. Uređen u Photoshopu



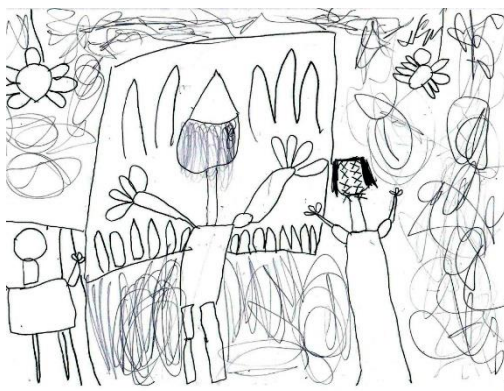
Crtež 10. Uređen u Photoshopu



Crtež 11. Uređen u Photoshopu



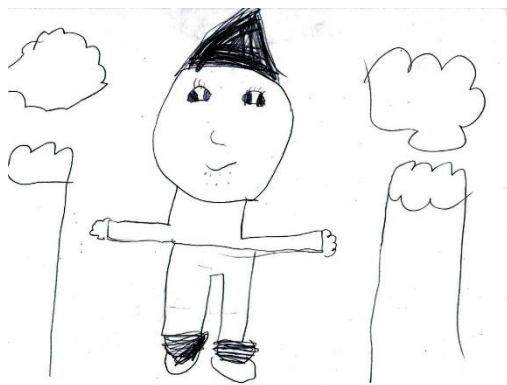
Crtež 12. Uređen u Photoshopu



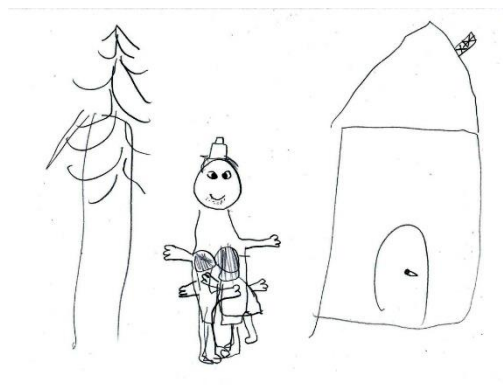
Crtež 13. Uređen u Photoshopu



Crtež 14. Uređen u Photoshopu



Crtež 15. Uređen u Photoshopu



Crtež 16. Uređen u Photoshopu



Crtež 17. Uređen u Photoshopu

7.5. Uređivanje oslikanih crteža djece

U dječjem vrtiću „Osmjeh“ uz odgojitelja Josipa prvi dan je provedena aktivnost pažljivog slušanja priče, nakon toga ponuđene su im lutke u kutiću lutkastva kako bi se prisjetili priče koju su čuli. Poslije toga uz razgovor s djecom ponuđene su im olovke HB i A4 bijeli papiri kako bi svatko napravio onaj dio priče koji je zapamtio i kojeg se najbolje sjeća. Drugi dan sam djeci ponudila vodene boje i kistove kojima su oslikali svoje radove nacrtane dan prije.

Dječje radove sam sakupila i skenirala na računalo. Radove sam uz pomoć programa *Adobe Photoshopa* i *3D Paint-a* uredila na način da sam prilagodila svjetlinu, kontraste svakom pojedinom radu, stavila odgovarajuću podlogu, prilagodila potrebama slikovnice.

7.5.1. Dječji radovi prije i poslije uređivanja



Crtež 18. Prije i poslije uređivanja



Crtež 19. Prije i poslije uređivanja



Crtež 20. Prije i poslije uređivanja



Crtež 21. Prije i poslije uređivanja



Crtež 22. Prije i poslije uređivanja



Crtež 23. Prije i poslije uređivanja



Crtež 24. Prije i poslije uređivanja



Crtež 25. Prije i poslije uređivanja



Crtež 26. Prije i poslije uređivanja



Crtež 27. Prije i poslije uređivanja



Crtež 28. Prije i poslije uređivanja



Crtež 29. Prije i poslije uređivanja



Crtež 30. Prije i poslije uređivanja



Crtež 31. Prije i poslije uređivanja



Crtež 32. Prije i poslije uređivanja



Crtež 33. Prije i poslije uređivanja



Crtež 34. Prije i poslije uređivanja

7.6. Slikovnica „Ivica i Marica

Zadnja faza u izradi slikovnice bilo je pisanje i umetanje teksta na svaku pojedinu stranicu slikovnice. Tekst je pisan u Wordu i umetan na svaku pojedinu stranicu uz pomoć programa 3D Paint. Font slova je Malgun Gothic i veličina slova 28. Nakon zadnjeg uređivanja slikovnice, slikovnica je odnesena u tiskaru kako bi ju izradili i nakon toga djeci iz Dječjeg vrtića *Osmjeh* koji su i bili autori ove slikovnice kako bi vidjeli rezultate svoga rada.



Živio jednom drvosječa sa ženom i dvoje djece,
Ivicom i Maricom. Kako u šumi nije bilo posla,
često su bili kruha gladni. No, jednog dana...

Slika 29. 1. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Majka je odlučila reći ocu: "Nemamo dovoljno kruha
da se prehranimo, bilo bi najbolje da odvedemo Ivicu
i Maricu duboko u šumu i ostavimo ih tamo."
Žalosni otac jekne u plać.

Slika 30. 2. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Slika 31. 3. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Slika 32. 4. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Otac i majka naložili su vatru i rekli Ivici i Marici neka se odmore dok oni traže drva u šumi. No, otac i majka su ih ostavili same u šumi.

Slika 33. 5. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"

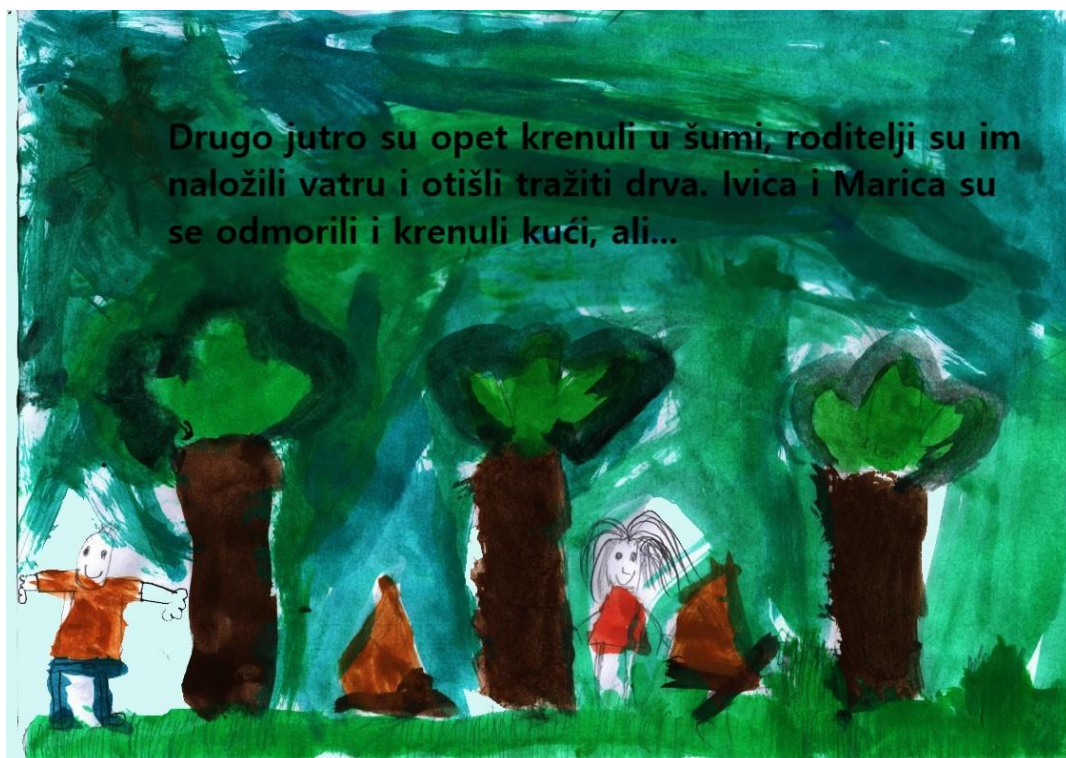


Kad su se probudili, prateći kamenčiće, Ivica i Marica sretno su stigli kući.

Slika 34. 6. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Slika 35. 7. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Slika 36. 8. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



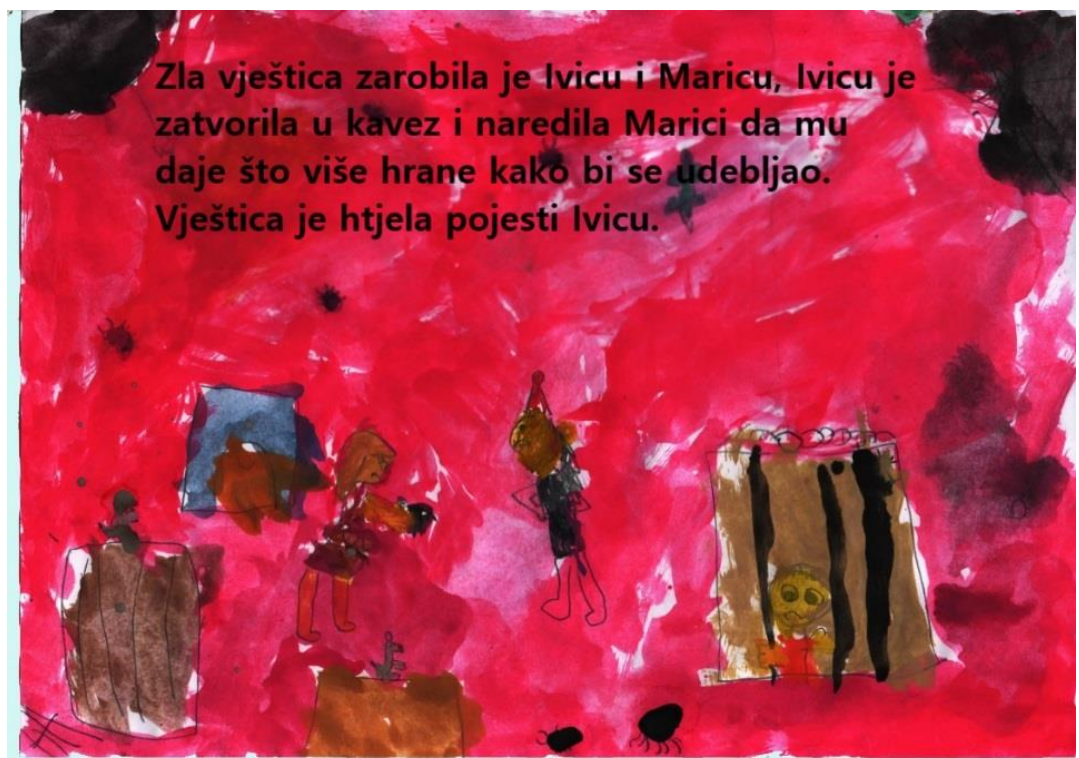
Slika 37. 9. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Slika 38. 10. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Slika 39. 11. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Slika 40. 12. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"

Vještica nije mogla više čekati da pojede Ivicu pa je naložila vatru. kad je provjeravala peć, Marica ju je gurnula i zatvorila. Spasila je Ivicu i uspjeli su pobjeći.



Slika 41. 13. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"

Ivica i Marica lutali su šumom, prešli rijeku kako bi se vratili kući.



Slika 42. 14. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Slika 43. 15. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Slika 44. 16.stranica Slikovnice "Ivica i Marica"



Slika 45. 17. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"

7.7. Analiza

Analizom dječjih radova utvrđeno je kako su se djeca raspodjelila uz naše sugestije i napravili svatko različiti i osbno poseban crtež koji upotpunjuje zajedničku slikovnicu. Djeca su prikazala na radovima mogućnost suradničkog djelovanja, zamjećivanja detalja i sposobnost pamaćenja prepričanog teksta kojeg su doživjeli audio prijenosom. Sposobnost svakog djeteta je da stvori likovno djelo koje kasnije možemo upotrijebiti. Likovna djela koja su nastala prvedenom aktivnošću tvore slikovnicu izrađenu od dječjih radova koja će prisjetiti djecu koja su je izrađivala da su sudjelovali u izradi vlastite slikovnice.

7.8. Rezultat

Provođenjem aktivnosti slikanja ilustracija za potrebe oplemenjena poznate nam slikovnice „Ivica i Marica“ vlastitim ilustracijama. Nakon što su nacrtali i obojali slikovnice, predali su ih meni na daljnju obradu. Djeca su imajla sposobnost ilustrirati slikovnicu na svoj način, onako kako su oni to doživjeli. Npr. tamo gdje se na crtežu

loži vatra- crtež je obojan u ružičasto-crvene boje, strah je prikazan- crnim tupim šarama. Djeca ne razmišljaju unaprijed da nešto ne znaju ili ne mogu, oni se prepuste likovnom stvaralaštvu i stvore ga na način koji je njima najbolji i koji njima ima smisao.

Krajnji rezultat je vidljiv na licima djece koja su primila u ruke svoju vlastitu slikovnicu čiji su ilustratori bili oni.

8. ZAKLJUČAK

Upuštanjem u izradu diplomskog rada na temu „Važnost ilustracije u dječjoj slikovnici“ stvorila je ideju za izradu vlastite slikovnice u odgojno-obrazovnoj skupini djece. Istraživanje literature o slikovnicama i kvaliteti teksta i ilustracije koje su ponuđene u njima, naišla sam na slikovnice koje ne sadrže autora kao niti ilustratora. Zaključila sam da je riječ o komercijalizaciji slikovnica koje su namijenjene najmanjima potrošačima- djeci. Roditelji nisu obrazovani o tome kakve slikovnice ponuditi djeci, niti što treba sadržavati pojedina slikovnica za određenu dob djeteta. Slikovnice se danas mogu kupiti na kiosku, trgovinama mješovite hrane, knjižnicama i na raznim online mjestima. Slikovnice su vrlo raširene i na tržištu ih ima mnogo. Na tržištu se pojavljuju slikovnice od onih kojima je tekst prošao kroz ruke lektora, stručnjaka književnosti do onih koje se proizvode masovno zbog što veće prodaje. Isto tako, na tržištu su ponuđene slikovnicama koje imaju naznačenog ilustratora do onih koje izdavačke kuće izdaju bez ilustratora (u takvim slikovnicama su najčešće ilustratori osobe koje u slobodno vrijeme iz hobija ilustriraju i prodaju svoje ilustracije).

Vodeći se tim saznanjima odlučila sam provesti praktični rad i uz pomoć djece napraviti našu vlastitu slikovnicu. Djeca su dobila već poznati tekst koji su poslušali, nakon toga krenula je izrada crteža. Crteže koje su oni kasnije pobojali vodenim bojama uzela sam i skenirala. Uz pomoć grafičkih programa koji su u današnje vrijeme svima dostupni, iskušala sam se u uređivanju crteža i pretvaranju istih u ilustraciju. Krajnji rezultat praktičnog rada je slikovnica koja sadrži ilustraciju koja slijedi tekst. Zaključila sam da se u današnje vrijeme, uz malo truda, u vrtićima s djecom i uz poznavanje grafičkih programa mogu stvoriti vlastite slikovnice. Odgojitelju kao i ilustratorima amaterima nije potrebno poznavanje likovnih tehnika da bi uspjeli stvoriti vlastitu ilustraciju. Zato danas na tržištu imamo komercijalne slikovnice u velikom broju i niskih cijena, jer se ne plaća ilustratora profesionalca.

Takva slikovnica nije za komercijalne svrhe, već je ona odraz dječjeg stvaralaštva. Nakon što uređenu i završenu slikovnicu djeca u svoje ruke dobiju osjećaj svrhe, ipak je ona produkt njihovog rada, produkt njihove mašte i naposljetku njihov likovni rad.

9. PRILOZI

9.1. POPIS SLIKA

Slika 1. Ilustracija Orbis sensualium pictus	10
Slika 2. Ilustracija slikovnice za djecu u 12 tomova	11
Slika 3. Naslovna stranica slikovnice Domaće životinje	12
Slika 4. Laparello slikovnica za djecu.....	16
Slika 5. Slikovnica Riba duginih boja.....	16
Slika 6. Slikovnica Lana i Pavao	17
Slika 7. Slikovnica Ana u svijetu bez granica.....	18
Slika 8. Slikovnica dječjih crteža	19
Slika 9. Primjer strip-slikovnice.....	20
Slika 10. Primjer interaktivne slikovnice	20
Slika 11. Crtež djeteta: Ivica i Marica, otac i majka	33
Slika 12. Crtež djeteta: otac radi u šumi	34
Slika 13. Crtež djeteta: Ivica skuplja kamenje	35
Slika 14. Crtež djeteta: Ivica ostavlja kamenčiće u šumi.....	36
Slika 15. Crtež djeteta: Djeca ostavljena u šumi.....	37
Slika 16. Crtež djeteta: Ivica i Marica se vraćaju doma	37
Slika 17. Crtež djeteta: Otac razmišlja o ostavljanju Ivica i Marice	38
Slika 18. Crtež djeteta: Ivica i Marica ponovno u šumi	39
Slika 19. Crtež djeteta: Ptice jedu kruh.....	39
Slika 20. Crtež djece: Naišli su na kućicu punu slatkiša.....	40
Slika 21. Crtež djeteta: Ivica i Marica jedu slatkiše.....	41
Slika 22. Crtež djeteta: Ivica i Marica zarobljeni.....	41
Slika 23. Crtež djeteta: Ivica i Marica bježe od starice.....	42
Slika 24. Crtež djeteta: Ivica i Marica putuju kući.....	43
Slika 25. Crtež djeteta: Otac dočekuje djecu	43
Slika 26. Crtež djeteta: Otac objeručke grli djecu.....	44
Slika 27. Crtež djeteta: Ivica i Marica su se vratili kući	45
Slika 28. Adobe Photoshop- uređivanje crteža za potrebe slikovnice	46
Slika 29. 1. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	56
Slika 30. 2. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	56

Slika 31. 3. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	57
Slika 32. 4. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	57
Slika 33. 5. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	58
Slika 34. 6. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	58
Slika 35. 7. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	59
Slika 36. 8. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	59
Slika 37. 9. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	60
Slika 38. 10. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	60
Slika 39. 11. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	61
Slika 40. 12. stranica Slikovnice " Ivica i Marica"	61
Slika 41. 13. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	62
Slika 42. 14. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	62
Slika 43. 15. stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	63
Slika 44. 16.stranica Slikovnice "Ivica i Marica"	63
Slika 45. 17. stranica Slikovnice "Ivica i Marica“	64

9.2. POPIS CRTEŽA

Crtež 1. Uređen u Photoshopu	Crtež 2. Uređen u Photoshopu	46
Crtež 3. Uređen u Photoshopu	Crtež 4. Uređen u Photoshopu	47
Crtež 5. Uređen u Photoshopu	Crtež 6. Uređen u Photoshopu	47
Crtež 7. Uređen u Photoshopu	Crtež 8. Uređen u Photoshopu	47
Crtež 9. Uređen u Photoshopu	Crtež 10. Uređen u Photoshopu	48
Crtež 11. Uređen u Photoshopu	Crtež 12. Uređen u Photoshopu	48
Crtež 13. Uređen u Photoshopu	Crtež 14. Uređen u Photoshopu	48
Crtež 15. Uređen u Photoshopu	Crtež 16. Uređen u Photoshopu	49
Crtež 17. Uređen u Photoshopu		49
Crtež 18. Prije i poslije uređivanja		50
Crtež 19. Prije i poslije uređivanja		50
Crtež 20. Prije i poslije uređivanja		50
Crtež 21. Prije i poslije uređivanja		51
Crtež 22. Prije i poslije uređivanja		51
Crtež 23. Prije i poslije uređivanja		51
Crtež 24. Prije i poslije uređivanja		52
Crtež 25. Prije i poslije uređivanja		52
Crtež 26. Prije i poslije uređivanja		52
Crtež 27. Prije i poslije uređivanja		53
Crtež 28. Prije i poslije uređivanja		53
Crtež 29. Prije i poslije uređivanja		53
Crtež 30. Prije i poslije uređivanja		54
Crtež 31. Prije i poslije uređivanja		54
Crtež 32. Prije i poslije uređivanja		54
Crtež 33. Prije i poslije uređivanja		55
Crtež 34. Prije i poslije uređivanja		55

9.3. PRIČA „IVICA I MARICA“

Bio jednom jedan drvosječa koji je sa ženom i dvoje djece živio u maloj kolibi na kraju velike šume. Bili su jako siromašni. Često ni kruha nisu dovoljno imali. A žena je bila maćeha djeci – dječaku i djevojčici. Dječak se zvao Ivica, a djevojčica Marica.

Zemljom je vladala glad. Nesretni drvosječa jedva je prehranjivao svoju obitelj. Jedne večeri, kad ni kruha nisu više imali, žena reče:

– E, ovako se više ne može. Biti će najbolje da djecu odvedemo daleko u šumu i tamo ih ostavimo. Naložiti ćemo im vatru, neka se griju. Možda će ih netko dobar pronaći i uzeti k sebi. Poslije, kad bude bolje, možemo ih mi opet uzeti.

Nesretni otac se pobuni i reče da on to nikako ne može učiniti. Ali je zla žena navaljivala sve dotle dok on, utučen i bespomoćan, na kraju ne pristade učiniti onako kako je ona predlagala. Djeca, koja od gladi nisu mogla zaspati, su sve čula i Marica gorko zaplaka.

Ivica je tješio svoju sestricu:

– Ne plači, Marice. Biti će dobro.

Kad su otac i maćeha zaspali, Ivica se polako išulja iz kuće. Nebo je bilo puno mjesecine i sjaja zvijezda. Bijeli kamenčići rasuti po dvorištu, blistali su poput dragog kamenja. Ivica ih pokupi, napuni džepiće svojih hlačica, lagano se vrati u kuću i reče Marici:

– Ne brini, sestrice! Biti će sve dobro. Spavaj.

I djeca zaspashe, svladana strahom i umorom. Tek što je svanulo, maćeha probudi djecu.

– Ustajte, djeco! Idemo u šumu po drva.

Dade svakom po komadić kruha i krenuše, jedno za drugim. Ivica je išao zadnji i stalno zastajkivao. To je on bacao bijele kamenčiće da obilježi stazu i da se poslije sa sestrom vrati kući. Maćeha primjeti da on nešto radi pa ga upita:

– Zašto se stalno okrećeš, Ivice?

– Gledam u moje bijelo maće. Eno ga, gore, na krovu kuće.

Maćeha nikakvo maće nije vidjela, ali ušuti i krene dalje. Uskoro su zašli duboko u šumu. Otac ode sijeći drva, a djeca nakupiše suhog granja pa im maćeha naloži veliku vatru i reče:

– Sjedite tu, kraj vatre. Odoh ja pomoći ocu. Poslije ćemo zajedno kući.

Djeca poslušашe. Uskoro, od umora i straha zaspашe. Kad su se probudila, bila je noć. Marica zaplaka, a Ivica je počne tješiti.

– Ne plači, sestrice. Čim dođe Mjesec, odvesti ću te kući.

I zaista. Čim se Mjesec odvoji od planine, nebo se osu sjajem, a kamenčići zablještaše poput malih zvijezda. Dugo su djeca išla tragom kamenčića do svoje kuće. Tek u zoru zakucaše na vrata.

Maćeha ih izgrdi što su se zadržali u šumi, a otac je dugo grlio svoju djecu, presretan što su opet zajedno.

Uskoro opet glad uđe u malu kolibu. Maćeha reče ocu:

– Osim nešto kruha, u kući nemamo ni trunka hrane. Odvedimo djecu u šumu! Naći će ih neki dobar čovjek i uzeti k sebi. Kada nama bude bolje, vratiti ćemo ih kući.

Zaludu se nesretni otac opirao. Žena je navaljivala i navaljivala pa on, na kraju, pristade. Djeca su čula i ovaj razgovor. Ivica požuri po kamenčice, ali su i vrata i prozori bili čvrsto zatvoreni. Marica zaplaka, a Ivica je tješio sestricu:

– Ne boj se! Biti će sve dobro.

Ujutro, rano, maćeha probudi djecu, dade im po komadić kruha i tako krenuše u šumu. I opet je Ivica bio zadnji i bacao mrvice kruha na stazu. Duboko u šumi otac ode nasijeći drva, maćeha naloži vatru i reče:

– Sjedite tu i čekajte nas! Odoh pomoći ocu. Poslije ćemo zajedno kući.

Djeca pojedоше komadić kruha što ga Marica izvadi iz svoje pregačice i zaspашe. Kad su se probudili, bila je već uveliko noć. Vatra se ugasila. Marica zaplaka, a Ivica joj reče:

– Ne plači, sestrice! Čim dođe Mjesec, odvesti ću te kući.

Kad se Mjesec pojavi iznad planine, sva noć se rasvijetli, ali mrvica kruha nigdje ne bi. Gladne ptice su ih pozobale još za dana.

– Ne plači, Marice – reče Ivica. – Naći ću ja put do kuće.

I uze bratac sestricu za ruku. Išli su išli, ali puta ne nađoše. I sutradan su stazu tražili, ali je šuma bivala sve gušća. Tek trećeg dana, kada od gladi i umora nisu mogli dalje, doletje neka snježnobijela ptica. Ne plašeći ih se nimalo, mašući krilima, pozva djecu za sobom. Išli su tako Ivica i Marica za pticom sve dok ne stigoše do nekakve male kuće. I zastadoše zadivljeni. Gle čuda! Kućica bijaše sva napravljena od medenjaka, marcipana, čokolade.

Djeca počеше grickati od svega pomalo, a nekakav glas reče:

– Tko mi kuću moju dira? Tko mi ne da mira!

Ivica i Marica odgovoriše:

– Vjetar ludi što iz gore gudi, on ti kuću dira, on ti ne da mira!

I nastaviše se gostiti. Na kućici se otvore vrata i na njima se pojavi nekakva starica, pogurena, krezuba; ona reče kreštavim glasom:

– Dobra moja dječice! Samo vi ručajte! Uđite u kuću. Dati će vama baka još kolačića.

Djeca poslušашe staricu. A ona ih nahrani i mlijekom napoji i u bijele krevetiće na spavanje odvede. Samo to nije bila nikakva dobra baka. Bila je to zla vještica koja je voljela mamiti djecu k sebi da ih može zatvoriti u svoju kućicu od kolača.

Ujutro, vještica grubo prodrma djecu, razbudi ih, Ivicu zatvori u kavez, a Marici naredi:

– Hajde ljenjivice! Donesi vode, spremi svome bratu doručak. Mora se dobro ugojiti kako bih ga mogla što brže pojesti.

Marica gorko zaplaka, ali je morala poslušati vješticu. Dani su prolazili. Marica je prala, vodu nosila, bratu hranu kuhala.

Vještica je svaki dan prilazila kavezu:

– Pruži prst Ivice! Jesi li se ugojio?

Pametni dječak bi kroz rešetke provukao nekakvu tanku kost, a vještica, koja nije dobro vidjela, ljutila se što je dijete i dalje mršavo. Najzad izgubi strpljenje i naredi:

– Marice, naloži veliku vatru! Neću više čekati!

Jadna Marica opet zaplaka. Plakala je, plakala, ali nije znala što napraviti. U neka doba vještica joj reče:

– Vidi je li vatra dovoljno jaka. Želim i kruh ispeći.

Djevojčica se dosjeti:

– Kako mogu vidjeti kad su vrata tako visoko.

– Glupa gusko! – naljuti se vještica – Nisu vrata visoko. Vidi kako ja mogu pogledati.

Istog trena kad se vještica približila peći i prignula se vratašcima, Marica je svom snagom gurne u vatru, čvrsto priklopi vratašca i zalupi rezu. Tako nestade zle vještice. A Marica pritrči kavezu, oslobodi Ivicu vičući iz sveg glasa:

– Slobodni smo, slobodni! Vještica je mrtva.

Njihovoj radosti i veselju nije bilo kraja. Nakupili su pune džepove kolača i medenjaka. Pronašli su i vješticino blago, pa i od njega uzeše. Onda požuriše da odu što dalje od vješticine kuće.

Začarana šuma se pred njima otvarala i djeca začas stigoše do nekakve velike rijeke. A na njoj ni mosta, ni skele. Djeca ugledaše jednu patku pa povikaše:

– Patkice, milenice! Duboka je voda, nemamo broda. Idemo daleko, prenesi nas preko!

Patka ih prenese preko vode i djeca nastaviše put. Šuma je bivala sve rjeđa, dok je sasvim ne nestade. Na ivici šume ukazala se njihova kućica. Ivica i Marica potrčaše. Proviriše kroz prozor i vidješe svoga oca, samog, tužnog. Kucnuše o okno.

Otac podiže glavu, ugleda ih. Dugo je grlio svoju dječicu. Visoko ih dizao u zrak, ljubio, čvrsto držao. Da se više nikada ne rastave.

I nisu se rastajali. Živjeli su dugo, sretno sve do kraja svoga života

Autori: Braća Grimm

Ilustrator: Vladimir Kirin

Djelo: Izabrane bajke

Nakladnik i godina izdanja: Alfa, 1998., Zagreb

9.4. FOTOGRAFIJE DJECE ZA VRIJEME CRTANJA OLOVKOM





10. LITERATURA

Balić-Šimrak, A., (2014). Slikovnica- složena igra U. Zalar, D., Balić-Šimrak, A., Rupčić, S., *Izlet u muzej na mala vrata prema teoriji slikovnice*. Zagreb: Učiteljski fakultet sveučilišta u Zagrebu

Balić-Šimrak, A., Narančić Kovač, S. (2011). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. U *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 66, 10-12

Batinić, Š. i B. Majhut. (2001.) *Od slikovnjaka do vragobe: hrvatske slikovnice do 1945*. Zagreb: Impresum

Batinić, Š., Majhut, B. (1999) *Počeci slikovnice u Hrvatskoj*. U Kakva je knjiga slikovnica- zbornik (str. 23-29) Zagreb: Knjižnica grada Zagreba

Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. Godine*

Čačko, P. (1999) *Slikovnica, njena definicija i funkcije*. U Kakva je knjiga slikovnica- zbornik (str. 12-16) Zagreb: Knjižnica grada Zagreba

Gaćić, N., (2010). *Ilustracija kao vizualna forma*, diplomski rad, Grafički fakultet, Zagreb

Grimm, J. I Grimm, G. (1998) *Ivica i Marica*. U Izabrane bajke. (str. 39-47). Zagreb: Alfa

Hameršak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u književnost*. Zagreb: Leykam international d.o.o.

Učiteljski fakulteta Rijeka-

https://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf (posjećeno 7.8.2020.)

Ilustrator- <https://hr.wikipedia.org/wiki/Ilustrator> (posjećeno 28.8.2020.)

Javor, R. (2000) *Kakva je knjiga slikovnica*. Zagreb: Impresum

Martinović, I., Stričević, I. (2011). *Slikovnica: Prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu*. Libellarium, IV, 39-63

Miller, J., H. (1992). *Ilustracija*. Harvard University Press

Posilović, A. (1986.) Početni fond Kutića slikovnica U Posilović, A., Roller-Halačev, M., Škoda, M., Čečuk, S., Gajić, V., Paravina, E., Peteh, M., Stenzel, V., *Kutić slikovnica, Priručnik za osnivanje i rad*. Zagreb: Savez društva „Naša djeca“

Teklić, M. (2008.), *Grafičko oblikovanje dječje slikovnice*, završni rad. Grafički fakultet, Zagreb

Verdonik., M. (2015.) *Slikovnica-prva knjiga djeteta*- nastavni materijal

<https://pdfslide.tips/documents/slikovnica-prva-knjiga-djeteta.html> (posjećeno 14.8.2020.)

Zalar, D., Boštjančić, V., Schlosser, V. (2008) *Slikovnica i dijete, Kritička i metodička bilježnica 1*. Zagreb: Golden marketing-tehnička knjiga.

Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009) *Slikovnica i dijete, Kritička i metodička bilježnica 2*. Zagreb: Golden marketing-tehnička knjiga.

Zidar, A., (2010). *Tipografija i ilustracija u dizajnu slikovnica*, završni rad, Grafički fakultet, Zagreb

Žmegać Kulić, D. (2019) *Ilustratori-umjetnici u digitalno doba*, časopis GRAZIA

<https://grazia.hr/ilustratori-umjetnici-u-digitalno-doba/> (posjećeno 28.8.2020.)

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

IZJAVA

Izjava kojom ja, Martina Sabadžija, studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, ovom izjavom odgovorno i uz moralnu i akademsku odgovornost potvrđujem samostalnu izradu ovog diplomskog rada služeći se izvorima podataka iz navedenog popisa literature i uz stručno vodstvo i pomoć mentorice izv. prof. dr. art. Antonije Balić-Šimrak, kojoj se ovim putem još jednom srdačno zahvaljujem na pruženoj pomoći i uloženom trudu tijekom izrade diplomskog rada.

U Zagrebu, rujan 2020.

Martina Sabadžija